

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 37

Volume: 8 Issue: 37

Nisan 2015

April 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

KAMU POLİTİKASI VE SOSYAL MEDYA İLİŞKİSİNİN TOPLUMSAL HAREKETLER BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

AN ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PUBLIC POLICY AND SOCIAL MEDIA WITHIN THE CONTEXT OF SOCIAL MOVEMENTS

Volkan GÖÇÖĞLU**

Mehmet Devrim AYDIN***

Öz

Son yıllarda kamu politikası üretim sürecinde sosyal medya önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Sosyal medya özellikle, Wikileaks Devriminde, Arap Baharı ve Ukrayna krizi gibi sosyal hareketlerde gücünü kanıtlamıştır. Türkiye’de ise, Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetinin ürettiği bir kamu politikası niteliğinde olan çevre düzenleme uygulamasına tepki olarak başlayan 2013 yılındaki Gezi Parkı Olayları ve yine aynı yıl içinde gündeme düşen 17 Aralık soruşturmaları, sosyal medyanın etkisine önemli bir örnek teşkil etmektedir. Bu çalışmanın amacı; Türkiye’de ve dünyada son zamanlarda meydana gelmiş bu örnek olaylar bağlamında, kamu politikası ve sosyal medya arasındaki ilişkiyi incelemek ve sosyal medyanın kamu politikası üretim sürecindeki etkisini belirlemektir. Çalışmanın ilk bölümünde kamu politikası ve sosyal medya kavramlarına alt kavramlarıyla birlikte yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci kısmında ise seçilen sosyal hareketler ele alınmıştır. Çalışmanın ulaştığı sonuca göre sosyal medya; kamu politikası üretim süreçleri basamaklarından olan problem tanımı, politika talepleri, gündem oluşturma ve sonuçların değerlendirmesine doğrudan etkide bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Politikası, Sosyal Medya, Wikileaks, Gezi Parkı Olayları, Arap Baharı, 17 Aralık Soruşturması, Ukrayna Krizi.

Abstract

In recent years, social media has begun to take a significant role on public policy making process. Social media has proved its power especially in Wikileaks Revolution and in the social movements like Arab Spring and Ukrainian Crisis. In Turkey, Gezi Park Protests in 2013 against Justice and Development Party’s public policy on an environmental issue and the corruption investigation on 17th of December in the same year both can also be considered as important examples for the effect of social media on public policy making. The aim of this study is to investigate the relationship between public policy and social media and to determine the effect of social media on the process of public policy making by examining these various social movements which recently occurred in Turkey and all over the world. In the first part of the study, public policy and social media concepts and their sub-concepts were included. In the second part of the study, the selected social movements were examined. According to the conclusion of the study, social media has direct effects on defining the problem, collecting policy demands, setting agenda and the assessment of the outputs of the policy implementation which are the steps of public policy making process.

Keywords: Public Policy, Social Media, Wikileaks, Gezi Park Protests, Arab Spring, Corruption Investigation on 17th of December, Ukrainian Crisis.

Giriş

Kamu politikası, toplumun yaşamına ve geleceğine yön veren kararlar olarak tanımlanabilir. Bu kararların alınmasında yasama, yürütme, kamu kurum ve kuruluşları, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, vatandaşlar, medya ve çeşitli çıkar grupları etkili olmaktadır. Sayılan bu

* Bu çalışma, 2014 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilen “Kamu Politikası ve Sosyal Medya İlişkisi” adlı yüksek lisans tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

** Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi.

*** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi.

unsurlar sadece kamu politikasını etkileyen değil, aynı zamanda üretilen kamu politikasından etkilenen taraflar da olabilmektedir (Yıldız ve Sobacı, 2013: 19).

Kamu politikası üretim sürecinde yer alan önemli aktörlerden biri olan medya; 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren, iletişim ve haberleşme alanında kendine yeni bir ortak edinmiştir. Bu yeni ortak; hem iletişim ve haberleşmede hem de kamu politikası üretim sürecine etkide, geleneksel medyaya göre daha genç, çevik ve dinamik bir oluşumdur. 21. yüzyıla damgasını vuracak olan bu ortak, “Sosyal Medya”dır.

Son yıllarda kamu politikası üretim sürecinde sosyal medya önemli bir rol oynamaya başlamıştır. 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan başkanlık seçimlerinde sahneye çıkan sosyal medya, üretilen kamu politikasına karşı halkların biriktirdikleri tepkilerini ortaya koydukları Arap Baharı ve Ukrayna’da meydana gelen olaylarda gücünü kanıtlamıştır. Sosyal medya kavramının Türkiye’de yayılmaya başladığı 2000’li yılların hemen başında iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetinin ürettiği bir kamu politikası niteliğinde olan çevre düzenleme uygulaması ile başlayan Gezi Parkı Olayları da Türkiye açısından sosyal medyanın etkisine bir örnek teşkil etmektedir.

Kişiler, kitleler, kurum ve kuruluşlar arasında iletişim ve haberleşme alanında pratik, ucuz, hızlı ve en önemlisi “anlık” bir etkileşim sağlayarak kamu politikası üretim sürecine doğrudan etkide bulunan sosyal medya oluşumunun bu süreçteki rolünün algılanması, kamu politikası üretenler ve bu politikalardan etkilenenler açısından önem arz etmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde, “Kavramsal Çerçeve” ana başlığı altında sırasıyla Kamu Politikası Kavramı, Kamu Politikası Analizi, Sosyal Medya Kavramı ve Tarihi Gelişimi, Kamu Politikalarının Sosyal Medyada Gündem Oluşturması ve Dezenformasyon alt başlıkları ele alınacaktır. İkinci bölümde ise dünyadan örnek sosyal hareketler olarak, Wikileaks Devrimi, Arap Baharı, Ukrayna’da yaşanan olaylar; Türkiye’den örnek sosyal hareketler olarak ise Gezi Parkı Olayları ve 17 Aralık 2013 Soruşturması ve Tape İddiaları ele alınacaktır. Bu çerçevede çalışmanın amacı; gelişmiş ülkelere kıyasla Türkiye’de kamu yönetimi literatüründe yeni bir konu olan “kamu politikası” ile gelişmiş ülkelerden hemen sonra Türkiye’de büyük bir kullanıcı kitlesi yakalayan “sosyal medya” arasında var olan farklı boyutlardaki ilişkiyi toplumsal hareketler bağlamında incelemektir.

1. Kavramsal Çerçeve

Kamu politikası ve sosyal medya kavramları özellikle Türkiye’de henüz yeni fakat bir o kadar da sık olarak kullanılan kavramlardır. Bu yönüyle ilgili kavramları geniş bir biçimde ele almak onların birbiri arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak açısından faydalı olacaktır. Bu başlık altında kamu politikası, kamu politikası analizi ve sosyal medya kavramları derinlemesine ele alınacak, birbiri ile ilişkili yönleri ve alt kavramları ortaya konulacaktır.

1.1. Kamu Politikası Kavramı

Çalışmanın bu kısmında öncelikle, politika kelimesinin, “kamu politikası” kavramı içindeki anlamı incelenerek, temsil ettiği anlam belirlenecek ve temel alınacaktır. Birbiri yerine kullanılan bu kelimelerin, alanda yapılan ve literatüre giren akademik çalışmalarda hangi anlamları temsil etmek üzere kullanıldığını sorgulamak, ayrı bir çalışma konusu olabilecek niteliktedir. Siyaset ve politika kelimeleri konusunda Türköne (2005), siyaset ve politika kelimelerinin eş anlamlı olmakla birlikte, gündelik hayatta da birbirleri yerine kullanıldığını ve bu eş anlamlılığa rağmen, her iki kavramın farklı kültür ve kökenlerden geldiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda, ulaşılabilecek bir kanı da; iki ayrı kökenden gelen iki ayrı kelimenin Türkçe’ye birlikte girmesi, geldikleri kültürlerde kesin anlam sınırlarına sahip olabilme ihtimalleri yanında, Türkçe’de temsil etmek üzere kullanıldıkları kavramın anlam sınırlarını bozduklarıdır. Kavramların kullanımında karşılaşılan bu ayrılık, kelimelerin eş anlamlı olduğunun kabulü ya da anlam ayrımlarının belirlenmesi konusunda kesinliğin olmamasının bir sonucudur. Arapça kökenli siyaset ve Yunanca kökenli politika kelimelerinin her ikisinin de bu alanda Türk diline girmesiyle birlikte anlam paylaşımı konusunda ayrılıklar yaşanmıştır.

Avrupa ve Amerika’da yapılan sosyal bilimler çalışmalarında, siyaset kelimesi yerine kullanılan kelime, Yunanca kökenli, “şehir” anlamına gelen “polis” kelimesinden türetilen “politics” kelimesidir. Politika kavramını ifade etmek için kullanılan kelime ise “policy”dir. Temsil ettikleri kavramlar açısından bu kelimeler, ilgili yazında kullanım yerlerinin belirli olması açısından daha net bir algı oluşturmaktadırlar.

Türkiye’de genel olarak politika kavramını temsil etmek üzere kullanılan siyaset kelimesi Arapça kökenli bir kelimedir. Arapça’da yer alan “seyis” kelimesinden türetilen bu kelime, at eğitimi, at talimi anlamına gelmektedir. Bu bilgidен hareketle, siyaset kelimesinin ağırlıklı olarak ülke ve devlet yönetimi ile

ilgili bir kavram olup, “yönetmek” eylemini yansıttığını kabul etmek yanlış olmayacaktır. Göymen (2006: 7), siyaseti “... bir dizi amaca varmak maksadıyla, kaynak kullanımında öncelikleri belirlemek ve tüm bunları sağlamak amacı ile karar alma süreçlerini işleterek güç kullanmak” şeklinde tanımlamıştır. Bu tanımda; karar alma süreçlerinin işletilmesi üzerine yapılan vurgu, siyasetin bu süreçler üzerinde yer alan bir yönetme eylemi olduğu düşüncesini pekiştirecek niteliktedir. Bunun yanında politika kavramı; önüne getirilecek isimlerle farklı alanlardaki karar ve tasarıları temsil edebilir. Uluslararası politika, ekonomi politikası, sağlık politikası, eğitim politikası ve sosyal politika gibi örnekler çoğaltılabilir. Çalışma boyunca kullanılacak olan politika kavramı, bir tasarımı, kararı ve yöntemi belirten “policy” kelimesinin ifade ettiği anlamda kullanılacaktır. Dolayısıyla bu çalışmada kamu politikası kavramı içinde ele alınan politika kavramının temsil ettiği anlam ise karar alma süreçleri üzerindeki yönetimden daha çok, tasarlanan ve alınan bu kararları ifade edecektir

Kamu politikasının en genel ve geniş anlamda tanımı; yapılan akademik çalışmalarda da genel olarak kabul gören “Devletin yapmayı ya da yapmamayı seçtiği her şey” (Dye, 1981:1) olarak kabul edilebilir. Akdoğan’a (2011: 75) göre kamu politikası; devletin yasalardan gelen otoritesinin var olduğu herhangi bir konuda yetki sahibi olan kamu kurumu ya da kamu görevlisinin yaptığı iş ve eylem olarak değerlendirilebilir. Buna göre bakanlar kurulu kararıyla yürürlüğe giren ve tüm vatandaşları etkileyen bir vergi indirimi gibi küçük bir köydeki ihtiyar heyeti ve muhtarın köy ile ilgili aldıkları bir karar da kamu politikası olarak nitelendirilir. Odegard (1973: 5), siyaset bilimini Arthur Bentley’e göre açıklarken, devletin ailedeki otomobil kullanımı gibi basit konulardan, ekonomi, para paylaşımı, yönetimi ve doğal kaynakların korunması gibi karmaşık konulara kadar birçok alanda rol oynadığını belirtmiştir.

Kamu politikasının en büyük özelliklerinden biri, politika bağlamında yapılan en küçük idari işlemin bile devletin bağlı olduğu hukuku kaynak almasıdır. Yapılan idari işlemler, yasal bir çerçevede devlet organlarına verilen yetki sınırları içerisinde kaldıkça vatandaşlar tarafından meşru kabul edilir (Akdoğan, 2011: 77). Kamu politikasına yönetim açısından bakıldığında vatandaşlara eşit şekilde hizmet veren, kanun önünde eşitlik sağlayan, hukuka uygun yönetim ilkesine, siyasetin uygun biçimde dolayımına mekanizmalara olanak tanımayı kabul eden yönetim, meşru bir yönetim olarak kabul edilir (Sabuktay, 2011: 69).

Anderson’a (2003: 2) göre kamu politikası; idarenin ve onun çevresinin ilişkilerin ve eylemlerinin bütünüdür. Jenkins (1974: 34’ten akt. Çevik, 1998: 104) ise kamu politikasını şu şekilde tanımlamaktadır; “kamu politikası basit idari çıktılardan daha öte bir şey olarak düşünülmelidir. Çünkü kamu politikası anlaşılabilir özelliklere sahiptir ve bu özelliklere göre siyasal sistem içerisinde farklı bölümleri işgal edebilir”.

Devletin bir konuda oluşturduğu uygulama tasarısını yapmak ya da yapmamak kararı almasının yanında, konu ile ilgili hiçbir şey yapmaması da bir kamu politikasıdır. Bu hamlenin, devletin aldığı bir karar olması muhtemeldir, ancak devlet, kamuda gelişen bir problemi umursamayarak bu konuyu ele almadan ya da herhangi bir karar sürecine girmeden de tepkisiz kalabilir.

Kamu politikasını tek bir kavram olarak tanımlamak yerine, daha modüler bir tanımlama getiren Jones (1977’den akt. Dye, 1981:2), kamu politikasının; programlar, kararlar ve etkiler olmak üzere üç bölüm ya da aşamadan oluşan bir süreç olarak düşünülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu üç aşama da birbiri ile bağlantılı aşamalardır. Amaçlara ulaşmak için yapılan programlar, uygulama evresi için atılacak adımları içeren kararlar ve bu aşamalardan sonra son olarak uygulanan politikanın çıktısı olarak etkiler ve sonuçlar, süreci oluşturmaktadır. Bahsedilen süreç bu çalışmada, “Kamu Politikası Süreci” olarak, çalışma bütününe uyarlanmış biçimde, ayrı bir başlıkta incelenecektir.

Kamu politikası kavramı; devlet yönetiminde kamu ile ilgili alınan tüm kararları içeren bir kavramdır. Uluslararası politika, ekonomi politikası, sağlık politikası, eğitim politikası ve sosyal politika gibi kavramların her biri, kamu politikasının birer alt başlığıdır. Akademik çalışmalarda ele alınan bu kavramlar, genel başlık olarak kamu politikası alanında yapılan çalışmalardır.

Siyasa müdahaleciliği biçimleri, toplumla ilgili liberal düşüncenin zayıflamasıyla beraber ortaya çıkmaya başlamıştır. Sanayi devriminden sonra, sosyal alanda sorunların ortaya çıkması, başta yoksulluk ve sefaletin giderilmesi için devletin topluma olan müdahalesini arttırmasını gerektirmiştir (Demir, 2011: 107). Kamu politikası kavramının vatandaşların algısındaki genişliği, bir yandan da devletlerin ülke yönetimindeki etkileri ile doğru orantılı olabilmektedir. Devlet müdahalesinin daha yoğun, liberal düşüncenin daha zayıf olduğu ülkelerde, kamu politikası, ülke gündeminde geniş yer tutacaktır. Aksi bir

durum olarak, liberal düşüncenin baskın olduğu ülkelerde, devletin piyasaya, dolayısıyla kamuya etkisi daha az olacağından, kamu politikasının üretilip uygulanması eylemlerinin yoğunluğu da düşecektir.

Kamu politikası, hedef aldığı ve uygulandığı alandaki vatandaşları etkilemektedir. Kamu kelimesinin anlamlarından biri olan “bir ülkedeki halkın tümü” (TDK, t.y.) tanımından yola çıkarak, her kamu politikasının ülkedeki tüm vatandaşları etkileyeceğı ya da ilgilendireceğı kanısına varılmamalıdır. Bu açının tam tersinden bakıldığında; kamu kelimesinin diğerk bir anlamı olan “halk hizmeti gören devlet organlarının tümü” tanımı temel alındığında kamu politikası kavramı; “halk hizmeti gören devlet organlarının oluşturdukları politika” anlamına da gelmektedir.

1.2. Kamu Politikası Analizi

Kamu politikası analizi, kamu politikası kavramına göre, daha teorik bir kavramı yansıtmaktadır. Dror'a (1967: 200) göre, politika analizi terimini, sistem analizi ile siyasal anlamdaki politika kavramını bir biri ile ilişkilendiren profesyonel bir disiplin için kullanmak doğru olacaktır. Kamu politikası sürecinde ele alınan aşamaların her biri üzerinde politika analizine başvurulabilmektedir. Fizik ve kimyada olduğu gibi politika problemlerinin analiz edilmesinde genel geçer olarak izlenecek bir yol ve metodoloji yoktur. Bunun yerine hukuk, ekonomi, örgütsel analiz ya da bütçeleme gibi politika analiz araçları vardır (Howlett ve Ramesh, 2009: 30). Patton ve Sawicki'nin de (1993: 53) vurguladığı üzere, kamu politikası analizi yapan kişi hangi disiplinden ise problemi çözümlemek için kendi disiplininin temel aldığı metodları kullanacaktır. Ekonomistler problemi ekonomik işlem, kâr - zarar hesapları üzerinden analiz ederken, sosyologlar toplumdaki grupların problem üzerindeki etkilerini, hukukçular ise problemin yasal boyutlarını analiz edeceklerdir.

Kamu politikası analiz modellerini, tüm bilimsel araştırmalarda olduğu üzere en üst kategoride nitel ve nicel olarak ikiye ayırmak, büyük resmi görmek açısından iyi bir seçenek olacaktır. Kamu politikasının sosyal bilimlerin alanında çalışılan bir konu olması, kamu politikası analizlerinde daha çok nitel araştırma metodlarının kullanılacağı beklentisini arttırabilmektedir. Bu beklentiye karşın, alt başlıklarında barındırdığı ekonomi alanı gibi sayısal verilere dayanan politika analizlerinde nicel araştırma metodlarının kullanıldığı da göz ardı edilmemelidir. Bu düşünce doğrultusunda, Tierney ve Clemens'in (2011: 1) belirttiği üzere, bu iki yöntemden oluşan bir paketin kullanılmasının uygun olacağı görüşü yanlış olmayacaktır. "Kamu Politikası Analizi" isimli bu başlık altında ele alınacak modeller, en genel anlamda bu iki yöntemin altında gruplanan modeller olacaktır.

Jenkins'e (1997: 30) göre; geliştirilen yaklaşımlarda genel olarak Harold Lasswell'in (1956) yaptığı kısa ve basit şeklindeki, kamu politikası analizini anlatan şema (başlama, bilgilendirme, üzerinde düşünme, karar verme, uygulama, değerlendirme ve son) kullanılmış ve geliştirilmiştir. Türkiye'de yapılan kamu politikası analizi çalışmalarında, bu model çerçevesinde üretilmiş çalışma örneklerine rastlamak mümkündür.¹ Bunların yanında Easton'ın (1965) çalışmalarından türetilen girdi - çıktı şeklinde bir sistematik ile temellendirilecek düşüncenin daha yararlı olacağı kanaatinde olan bilim adamları da vardır. Bu düşünceye Dye, "Understanding Public Policy" (1981) çalışmasında; Sharkansky "Public Administration: Policy Making in Government Agencies" çalışmasında (Markham, 1970) ve yine Sharkansky ve Lineberry'nin "Urban Politics and Public Policy" (Harper&Row, 1971) çalışmasında yer verilmiş ve kendi bakış açıları geliştirilmiştir (Jenkins: 1997: 30). Bunun yanında Harold Thomas (2001'den akt. Howlett, 2011), kamu politikası analizi için dört tane görev tanımlamaktadır. Bunlar, politika oluşturma süreci içerisinde yer alan ve içlerinde resmi politika analizinin elementlerini de barındıran: "problemin tanımı ve problem hakkında dışarıdan bilgi alınması, aktörler arasındaki diyalog / problem hakkında alternatiflerin üretilmesi ve aktör temsilcilerinin bir araya gelmesi, değerlendirme ve takviye" dir.

Goodin, Rein ve Moran'ın birlikte yazırları "The Oxford Handbook of Public Policy" (2006) isimli eserde ise kamu politikası analizi; "yapbozun parçalarını tamamlama" olarak politika analizi (Winship, 2006: 109-123), "eleştirel dinleme" olarak politika analizi (Forester, 2006: 124-151), "politika önerisi" olarak politika analizi (Wilson, 2006: 152-168), demokrasi için" politika analizi (Schneider ve Ingram, 2006: 169-189) ve "eleştiri" olarak politika analizi (Dryzek, 2006: 190-206) olarak beş farklı çerçevede incelenmiştir. Bu beş farklı yaklaşım aşağıda kısaca anlatılmıştır.²

Kamu politikası analizinin yapboz ile bağdaştırıldığı bölümde (Winship, 2006: 109-123), bireylerin yapbozun parçalarını çeşitli şekillerde birleştirmeye başlayabilecekleri belirtilmiştir. Bir manzara yapbozunun parçaları birleştirirken bazıları işe gökyüzünü oluşturmaktan başlarken, bazıları topraktan başlayabilmektedir. Bu örnek temelinde, kamu politikası analizine de farklı açılardan yaklaşılacağı

¹ Sözü edilen model çerçevesinde yapılmış iki çalışma örneği için; Semiz, Ö. (2009). "Bir Kamu Politikası Analizi: Türkiye'de Korsanla Mücadele Odaklı Fikri Haklar Politikası", Ankara Barosu Dergisi, Erişim Tarihi: 05.12.2013, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/frmmakale/2009-4/1.pdf> ve Çalı, H. H. (2012). "Aile İçi Şiddet: Bir Kamu Politikası Analizi", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2012 16 (2): 1-25 künyeli çalışmalara bakılabilir.

² Paragrafta verilen referanslar "Moran M, ve Rein M, ve Goodin R.(2006). The Oxford Handbook of Public Policy. Oxford University Press." Künyeli kitapta yer almaktadır. Metin sonunda sadece bu kitap kaynak gösterilmiştir. İlgili bölümlere ait sayfalar paragraf içinde yapılan atıflarla belirtilmiştir.

vurgulanmıştır. Yapbozun bir parçasının kaybolması ya da eksik olması durumunda ise yapboz tam anlamıyla tamamlanmış sayılmayacaktır.

Eleştirel dinleme yönünden ele alınan kamu politikası analizinde (Forester, 2006: 124-151), kamu politikası karar vericilerinin sorunu tam olarak anlayabilmeleri için öncelikle iyi bir dinleyici olmalarının önemi vurgulanmaktadır. Analiz aşamasında farklı gruplarla röportajlar yapılmalı bu grupların soruna yaklaşımları incelenmeli ve onlarla sürekli iletişimde olunmalıdır. Burada önemli olan nokta ise sorunu karar vericilerin kendilerinin tanımlaması ve vatandaşlara aktarması değil, sorunu onlardan dinlemeleridir.

Kamu politikası analizini bir öneri olarak gören yaklaşımda (Wilson, 2006: 152-168), çıkan bir soruna dair alternatifler ile bu sorunun giderilmesi ve bu alternatiflerin bir öneri olarak ele alınması üzerine bir düşünce getirilmiştir.

Demokrasi için politika analizi yaklaşımında (Schneider ve Ingram, 2006: 169-189), politika analizi demokrasi için bir araç olarak ele alınmıştır. Kamu politikası analizinin demokrasiyi beslemek adına kullanılması vurgulanırken, siyasal sistem, vatandaşlar ve diğer aktörlerin katılımıyla oluşacak etkileşim içinde devam edecek bir analiz süreci tasarlanmıştır.

Yaklaşımlardan sonuncusu olan ve kamu politikası analizini bir eleştiri olarak ele alan yaklaşımda (Dryzek, 2006: 190-206), bu sürecin eleştirel bakış açısıyla ele alınıp çözümlemeler üretilmesi ve önlemler alınmasını önermektedir. Bu yönde bir tutum, gereken savunma mekanizmalarının geliştirilmesi, önlemler alınması ve çözümler üretilmesi adına yönlendirici olacağı savunulmaktadır.

Kraft ve Furlong'a (2007: 95'ten akt. Eryılmaz, 2013: 135) göre kamu politikası analizi; kamusal sorunların etkilerinin nedenlerini ortaya çıkartmak için gerekli verilerin toplanması, verilerin işleme tabi tutularak nitelikli bilgilerin üretilmesi ve yorumlanması aşamalarını kapsamaktadır. Verilerin toplanması ve elde edilen verilerin işlemlere tabi tutulması kısmında ise kamu politikası analizinin çalışma disiplinlerine göre göstereceği yaklaşım farklılıkları devreye girmektedir.

Eryılmaz (2013: 136), politika analizini, köklerini aldığı üç yaklaşımla açıklamıştır. Bu yaklaşımlar; aralarında en klasik olan ve idari kurumların birbirleri arasındaki ilişkilerin biçimsel ve yasal yönlerini tanımlamakla ilgili olan kurumsal yaklaşım, David Easton'ın (1957'den, akt. Eryılmaz 2013: 136) genel sistem yaklaşımını kamu yönetimi ve siyasal sisteme uygulaması sonucu ortaya çıkan sistem yaklaşımı ve kamu politikasını daha anlaşılır ve basit kılmak adına aşamalara ayıran fonksiyonel süreç yaklaşımıdır.

Kamu politikası analizi üzerine çalışan ve bu çalışmada "kamu politikası süreci" konusunda yer verilen "karar vermede ilaveci yaklaşım"ı ortaya koyan Lindblom (1959), ekonomi disiplninde nitel metotların açık bir şekilde ortaya konduğunu ancak birçok başka analitik metotların örtülü kaldığını vurgulamaktadır. Bu çalışmasında kamu politikası analizini "analiz ve teori" çerçevesinde inceleyen Lindblom, zaten var olan ve uygulanan ancak nitel ya da teorik olmayan metotları vurgulamayı amaç edinmiştir. Geleneksel olarak tanımladığı rasyonel yaklaşımı temel alan metotların çok fazlaca karmaşık değişkenleri incelediğini, kendinin ortaya koyduğu ilaveci yaklaşımın, içinde olunan zamana bağlı olarak daha sınırlandırılmış değerlerle ölçülebileceğini ve sürekli test edilebilir bir halde olacağını vurgulamıştır.

Weaver (2008: 153) ise, 1980'lerden bu yıllara dek, geleneksel ve işlevselci görüşlerden sıyrılarak gelen ve çeşitli çıkar gruplarının politika analizi üzerindeki etkilerinin gözlemlenmesini de sürece katan kamu politikası analiz modellerinin daha karmaşık bir hale geldiğini belirtmiştir. Ayrıca bu çalışmada Weaver, Kingdon'un (1984) "fırsat pencereleri" beraberinde gelen politika teorilerinin, politika anlayışını "bazen değişken ve yönetilmesi zor" olarak tanımladığını vurgulamıştır.

Çetingök (2008), kendisinin oluşturduğu ve "çoğunlukla sonuç amaçlı nitelikli modelleri temel alan, ve fakat nicelikli modellerle de entegre edilmiş, pragmatik ve bu arada globalleşme ve doğa (physical) çevrecilik kavramlarını da içeren daha çağdaş yeni bir model" olarak tanımladığı kamu politikası analiz modelini 6 basamak üzerine yapılandırmıştır. Bu basamaklar; "sosyal adalet ve sayısal/oransal eşitlik (liyakat sorunu)", "katılım ve sosyal entegrasyon sorunları", "yeterlik, etkenlik, verimlilik sorunları", "politikadan yararlananlar ve politikanın getirdiği yararlar", örgütlenme ve hizmet verme/götürme sistemleri, finansman sorunları", "politikanın getirdiği evrensel ve çevresel etkiler ve değişimler" olarak sıralanmaktadır.

Kamu politikası analizi konusunda ortaya konulan bu yaklaşımlar çerçevesinde, kamu politikası analizinin karmaşık bir yapıya ve sürece sahip olduğu izlenimi oluşmaktadır. Buna karşın, yapılan literatür taraması sonucu üzerinde hemfikir olunabilecek genel düşünce; etkili bir kamu politikası için, analiz edilen

politikaya uygun analiz modellerinin kısmen, birlikte ya da tekil kullanılmasının en doğru yol olacağı düşüncesidir.

Kamu Politikası, Kamu Politikası Aktörleri ve Kamu Politikası Analizinin literatür temelinde incelenmesi, sosyal medya oluşumunun bu kavramlarla ne şekilde ilişkide olabileceğini anlamak açısından önemlidir. Bölüm genelindeki tanımlamalar ve açıklamalarda görüldüğü üzere kamu politikaları, alınan kararlar ve bu kararların hayata geçmesinde izlenen süreçler ile sürece etkide bulunan aktörlerden oluşan bir döngüdür. Bu döngü içerisinde sosyal medya; politika tasarımı, analiz süreci, aktörler arası iletişim ve etkileşim gibi konularda önemli rol sahibi olacak bir oluşumdur. Bu bağlamda; bir sonraki bölümde sosyal medya oluşumu detaylı olarak ele alınarak Kamu Politikası ve Sosyal Medya arasında kurulacak ilişkiye temel oluşturulacaktır.

1.3. Sosyal Medya Kavramı ve Tarihi Gelişimi

İnternet ve internet kullanımının 1990'larda yükselişe geçmesiyle birlikte dünyadaki internet kullanıcılarının sayısı da artmıştır. Aynı dönemde sosyal medya, barındırdığı vatandaşlar, aktivistler, sivil toplum kuruluşları, iletişim kuruluşları, internet yazılım sağlayıcıları ve devlet kurumları gibi aktörlerle günlük hayatın bir gerçeği haline gelmiştir (Shirky, 2011: 1).

Sosyal medya, çok geniş bir kavramı ifade etmektedir. Bunun yanında bu kavramın barındırdığı öğeler de her geçen gün gelişmektedir. Bu yüzden sosyal medya kavramının kalıplaşmış bir tanımı yoktur. Kaplan ve Haenlein'in (2010: 60) vurguladığı üzere bu kavram, sosyal medya yöneticileri ve akademik araştırmacılar tarafından belirli bir kalıpta tanımlanmak yerine, neleri içerip içermeyeceği yönünde açıklamalarla ifade edilmektedir. Böyle bir tutum, gün geçtikçe gelişen bu kavramın tanım aralığının da açık bırakılarak yeni bileşenlerle birlikte genişletilmesine olanak sağlayacak niteliktedir.

Sosyal medya kavramını tek bir cümle ile ifade edecek bir tanımın eksik kalacağı düşüncesiyle, bu başlık altında sosyal medyanın çeşitli boyutlarına değinilmektedir. Mayfield (2008: 5), sosyal medyayı en iyi anlaşılır şekilde; "beş farklı karakteristiğin tümüne ya da çoğuna sahip, bir tür yeni çevrimiçi medya grubu" olarak tanımlarken, bu beş farklı karakteristiği; katılım, açıklık, diyalog, topluluk ve birbirine bağlılık olarak belirtmiştir. Mayfield'in değindiği karakteristik özelliklerden "birbirine bağlılık" özelliği, bu çalışmada buraya kadar değinilen özelliklere bir yenisini eklemektedir. Bu karakteristik özellik, sosyal medyayı oluşturan internet sitesi ya da programların birbirleri ile çeşitli şekillerde (site linkleri, reklam gösterimleri vb.) bağlantılı olması durumunu anlatmaktadır. Şekil 1'de sosyal medyayı oluşturan (Web 2.0'yi oluşturan) internet sitesi ve programlara örnek olarak verilen Wikipedia internet sitesinin arama satırına yine aynı sütunda örnek olarak verilen Napster programı yazılıp arama yapıldığında, Wikipedia üzerinden Napster programı hakkında bilgi edinilebilmektedir.³ Aynı zamanda, Wikipedia'da aratılarak bulunan Napster programı hakkındaki bu bilgi, internet kullanıcılarının kişisel Facebook sayfalarından paylaşılarak bağlı oldukları diğer internet kullanıcılarına (arkadaş, aile, müşteri vb.) iletilebilmektedir. Bu örnekte görüldüğü üzere, sosyal medyayı oluşturan üç araçtan biri olan Napster, Wikipedia'nın içerisinde, Wikipedia ise diğer bir sosyal medya aracı olan Facebook içerisinde yer alarak internet kullanıcısı ile buluşmuştur. "Birbirine bağlılık" özelliği, bu şekilde bir etkileşimi yansıtmaktadır

Safko (2012: 3-4), sosyal medya kavramını açıklarken, kavramı "sosyal" ve "medya" olarak ikiye bölerek incelemiştir. "Sosyal" kavramını; "insanların çeşitli ihtiyaçları karşılamak için birbirleriyle iletişimde bulunmak ve kendilerini iyi hissetmek için, benzer özelliklere sahip diğer insanlarla duygu, düşünce ve deneyimlerini paylaşmak" olarak tanımlamıştır. "Medya" kavramını ise "diğer insanlarla iletişim kurmak" olarak tanımlarken, bu iletişimin davullar, ziller, kelimeler, elektronik postalar, internet siteleri, fotoğraflar, şarkılar, videolar, cep telefonları, ya da kısa mesajlarla sağlanabildiğini belirtmiştir. Bu iki kavramın sentezi olarak sosyal medyayı ise, sadece bu "araçların yeni bir kurulumu" olarak tanımlamıştır. İlerleyen teknolojiye bağlı olarak insanlar arası daha etkili iletişim sağlayan bu araçları insanların müşteri ya da potansiyel müşterileriyle⁴ ilişki kurmasını sağladığını vurgulamıştır.

Sosyal medya terimi, internet kullanıcılarının birbirleriyle bilgi, görüş, ilgi alanlarını, yazılı görsel ya da işitsel bir şekilde paylaşarak iletişim kurmaları için olanak sağlayan araçlar ve web sitelerini içermektedir

³ Örnek olarak verilen Wikipedia internet sitesinin (İngilizce) bağlantı adresi şudur: <http://en.wikipedia.org/>

Bu sitede arama motoruna diğer örnek olarak verilen program Napster yazılıp aratıldığında şu bağlantı adresinden Napster Programı hakkında bilgi alınabilir: <http://en.wikipedia.org/wiki/Napster> Erişim Tarihi: 30.12.2013.

⁴ Safko (2012: 3), sosyal medya ile insanların kendilerini de bir takım kişi ya da kurumlara pazarladığını belirten Safko, buradaki müşteri kelimesi ile sosyal medyayı kullanan insanları herhangi bir amaca yönelik olarak takip eden kişi ya da kuruluşları belirtmektedir.

(Onat, 2010: 105). Poster'in (1995, akt: Babacan vd., 2011: 72) "ikinci medya çağı"⁵ olarak adlandırdığı dönem içine alınabilecek sosyal medya kavramı, radyo, televizyon ve gazete gibi eski medya veya kitle iletişim araçlarının yerlerini, etkinliklerini her geçen gün artıran internet, mobil telefon gibi medya araçlarının almasıyla oluşan dönemin ürünü sayılabilmektedir (Babacan vd., 2011: 72).

İnternet kullanım amacı ve şeklinin "çift taraflı ya da etkileşimli" olarak adlandırılacak bir yön kazandığından bahsederken, "Web 2.0" terimini de burada incelemek faydalı olacaktır. O'Reilly ve MedyaLive tarafından 2004 yılında yapılan bir konferansta (O'Reilly, 2007: 17) kullanılmaya başlayan bu terim, web hizmetlerini geliştirmek ve iyileştirmek amacıyla, kullanıcıların siteye katılımını ve diğer ziyaretçilerle işbirliği yapmalarını sağlayan bir akım sayılabilir (Erkul, 2009: 97). Konferansın yapıldığı tarihinden itibaren yaklaşık 1.5 yılda Google üzerinde 9.5 milyondan fazla kez alıntılanan bu kelime, 2007 Şubat ayı itibarıyla 135 milyon kez alıntılanmıştır (O'Reilly, 2007: 18). O'Reilly (2007); Web 2.0 terimini kullanırken, dolaylı olarak bu terimden önceki internet dönemini de Web 1.0 olarak isimlendirmiştir. O'Reilly'nin bir süreç içerisinde doğal olarak oluşan bu iki ayrımın arasındaki farklılıkları vurguladığı çalışmasında, Web 1.0 ve Web 2.0 arasındaki farklar çeşitli internet site ve programların karşılaştırılmasıyla anlatılmak istenmiştir. Bu site ve programlar Şekil 1'de gösterilmiştir.

Web 1.0	Web 2.0
DoubleClick Ofoto Akamai mp3.com Britannica Online personal websites evite domain name speculation page views screen scraping publishing content management systems directories (taxonomy) stickiness	Google AdSense Flickr BitTorrent Napster Wikipedia blogging upcoming.org and EVDB search engine optimization cost per click web services participation wikis tagging ("folksonomy") syndication

Kaynak: O'Reilly, T. (2007).

Web 2.0'ı bir cümle kalıbı ile anlatmak ya da tanımlamak, terimin anlamını eksik bırakmak olacaktır. O'Reilly de (2007) bunu vurgularken, Şekil 1'de birbiri ile karşılaştırılan internet site ve programlarının arasındaki dönüşümsel farklara dikkat çekmek istemiştir. Bu farklılıkların başında bireysel bilgisayarların kendi başlarına birer "sunucu (server)" işlevi görmeye başlaması gelmektedir. Şekil 1'de 4. satırda verilen karşılaştırmada "mp3.com" internet sitesi tek sunucu görevi görerek kullanıcılara kendi sitesi üzerinden mp3 dosyaları (müzik dosyası) sağlarken, Web 2.0'ın araçlarından biri olan "Napster" programı, kullanıcıların kişisel bilgisayarlarını başlı başına birer sunucu gibi kullanarak kendi aralarında mp3 transferi yapmalarına imkan sağlamıştır. Şekil 1'de 3. satırda yapılan karşılaştırmadaki Akamai ve BitTorrent programları karşılaştırması mp3 dosyaları için verilen örneğin, tüm bilgisayar program ve dosyalarına uyarlanmış bir hali niteliğindedir. Akamai, belirli bir server üzerinden istemci-kullanıcılara program, yazılım ve dosya aktarımı sağlamaktadır. BitTorrent ise kullanıcılara aradıkları dosya ve programları, bu dosya ve programlara sahip diğer kullanıcıların bilgisayarlarından kendi bilgisayarlarına aktarma olanağı sağlamaktadır.

O'Reilly (2007) Web 2.0'ı anlatırken ele aldığı site/program karşılaştırmalarında bu farklılaşmanın ticari boyutlarına da değinmiştir. Bu bağlamda karşılaştırılan DoubleClick ve Google AdSense siteleri reklamcılık alanında kullanılmaktadır. Bu iki site arasındaki fark müşteri portföyleri olmuştur. Web 1.0 içerisinde varsayılan DoubleClick sadece büyük firmaların reklamlarını yaparken Web 2.0 içerisinde varsayılan Google AdSense bireysel internet sitelerine kadar isteyen her kullanıcının bütçesi ve hedefi doğrultusunda reklamcılık hizmetleri vermektedir.

Sosyal medyanın "tek taraflı olmamak" açısından anlaşılmasını sağlayacak en iyi örneklerden biri de Şekil 1'de 5. sırada yer alan Britannica Online ve Wikipedia internet sitelerinin karşılaştırılmasıdır. Britannica Online'ın daha kapalı ve belirli yazarlarca geliştirilen içeriğine karşın, Wikipedia herhangi bir internet kullanıcısı tarafından içeriği geliştirilebilen bir internet sitesidir. Burada değinildiği üzere, tüm internet kullanıcıların kendi bireysel katkılarıyla belirli bir ağın (Wikipedia) gelişimine dolaylı olarak katkıda bulunması, sosyal medya kavramının yapı taşlarından biri niteliğindedir.

⁵ Kavramı daha detaylı incelemek üzere; "Poster, M. (1995), The Second Media Age, Amerika, Polity Press" künyeli kaynağa başvurulabilir.

Sosyal medya oluşumunu meydana getiren Web 2.0'nin gelişim ve anlaşılma süreci devam ederken, 2006 yılında New York Times'dan Jhon Markoff yeni bir internet – tabanlı servis olan Web 3.0'ü gündeme getirmiştir (Xiaoting ve Li, 2010: 170). Sosyal medya kavramı açısından Web 2.0'nin Web 3.0'dan daha büyük bir öneme sahip olmasına karşın, Web 3.0'ın gelişiminin kendine paralel olarak sosyal medya kavramını da gelişime uğratacağı ihtimali göz ardı edilmemelidir. Bu yüzden kısa bir şekilde de olsa Web 3.0 'a değinmek, sosyal medyanın gelecekte alabileceği şekli öngörmek ve kavramsal algıyı bu şekilde zihinde genişletmek adına yararlı olacaktır.

Web 2.0 ile devam eden internet teknolojisi gelişiminin henüz devam eden ve yeni bir formu olan Web 3.0, internet dünyasının bazı öncülerinin öngörülleri ile tanımlanmaktadır. Bunu tanımlamalar yapılırken, Web 3.0'ın “nasıl olduğu” değil “nasıl olacağı” hakkında söylemlerde bulunmaktadır.

Genel olarak “Semantik Web (anlamsal ağ)” ile bağdaştırılarak ifade edilen (Rajiv ve Lal, 2011; Morris, 2013; Barassi ve Tereré, 2012) Web 3.0'ın kalıplaşmış bir tanımı yoktur. Semantik Web, ilk olarak Tim Berners-Lee⁶ tarafından 90'lı yıllarda ortaya atılmıştır (Floridi, 2009: 27). Semantik Web, makinaların internet ve ulaşılabilen diğer kaynaklardaki tüm okunabilir bilgileri okuyarak, ilgili bilgileri birleştirerek, insanların algıladığı gibi algılaması ve insanın ihtiyaç duyduğu şekli anlayıp onun kullanımına sunmasıdır (Metz, 2007: 76). Buradan anlaşılacağı üzere oluşan bu web döneminde insanlar ve bilgisayarlar arasındaki etkileşim daha farklı bir boyuta taşınacaktır. Bununla birlikte insanlar bilgisayarları anlamaya değil, bilgisayarlar insanları anlamaya çalışacaklardır.

Emiroğlu'na göre (2009: 151), Semantik Web'in oluşumu web üzerindeki tüm verilerin açıklamaları ile ilişkilendirilmesi ve bu bilgilerin bilgisayarlar tarafından daha karmaşık bir şekilde sorgulanarak en ilgili bilgilere ulaşılabilmesi ile mümkün olacaktır. Bu yorum daha somut bir hale getirilecek olursa, Web 2.0'da internet üzerinden araştırma yapan insanların en iyi araştırma sonuçlarına ulaşabilmesi için en doğru anahtar kelimeleri seçmeleri gerekmektedir. Metz'in de belirttiği üzere (2007: 78); Web 3.0'da ise bilgisayarlar bu bilgileri insanlardan aldıkları resimler, videolar, konuşmalar, ses ve hatta hareket komutları ile eşleştirerek yine insanlara sunabileceklerdir. Xiaoting ve Li'nin (2010: 170), ortaya koydukları “akıl, bağdaşma, kişiye özgünlük ve sanallaşma” şeklindeki Web 3.0 'ın dört karakteristik özelliği de bu şekilde bir çerçeveye çizilmektedir.

Gelecek hakkında öngörülerde bulunanlardan Nova Spivack'a göre 2010 ve 2020 tarihleri arası, genel olarak “bütünleşmiş bilgiler” ile birlikte Web 3.0'ın hüküm süreceği bir dönem olacaktır (Xiaoting ve Li, 2010: 170). Netflix'in kurucusu Reed Hastings, zamanla gelişen internet erişim hızlarına bağlı olarak (56k modem, adsl, vds vb.) Web 3.0'ın tamamen videolardan oluşan bir internet dönemi olacağını vurgulamıştır (Farber ve Gidnan, 2006). Genel kanıdan biraz daha farklı bir fikre sahip olan, “Metaverse Roadmap” isimli makalenin⁷ öncü yazarlarından olan John Smart (Smart, 2010), Web 3.0 dönemini televizyon kalitesinde videoların ve 3 boyutlu dünyanın gelişip yayılacağı bir dönem olacağını ileri sürerken, Semantik Web dönemini Web 4.0 olarak adlandırmıştır.

Sosyal medya, içinde bulunulan 2000'li yılların başında oluşmaya başlamış bir oluşum olarak görülse de, bu oluşumun temelleri daha önceki yıllar da atılmaya başlanmıştır. Web 2.0 akımının getirdiği anlayış sosyal medyanın gelişimine düşünsel olarak bir temel oluşturmuş, ortaya çıkarılan sosyal ağ siteleri, programları ve sistemleri için fikir vermiştir. Web 2.0 ile birlikte sosyal medya oluşumu daha kapsamlı hale gelmiştir ancak; sosyal medyanın Web 2.0 dönemi ile birlikte yoktan var olduğunu düşünmek doğru olmayacaktır.

Kaplan ve Haenlein'in belirttiği üzere (2010: 60); Duke Üniversitesi'nden Tom Truscott ve Jim Ellis 1979 yılında kurduğu, kullanıcılara erişime açık fikirler yazarak gönderebilmesini sağlayan, dünya çapında bir tartışma platformu niteliğindeki “Usenet”, sosyal medya oluşumu için bir yapı taşıdır. Sosyal medyanın ana karakteristiklerinden biri olan kullanıcıların birbirleriyle etkileşimi, bu platformda sağlanmaya başlamıştır. Bunun yanında internet üzerinden günlük tutan kullanıcıları bir araya getiren ve Bruce ve Susan Abelson'un kurduğu “Open Diary” de bu türde hizmet veren ilk sosyal medya sitelerinden biridir.

⁶ World Wide Web'in (www) mimarıdır. Kişisel web sitesine: <http://www.w3.org/People/Berners-Lee/> internet adresinden ulaşılabilir. Erişim Tarihi: 04.01.2014.

⁷ Makaleye; <http://www.metaverseroadmap.org/MetaverseRoadmapOverview.pdf> internet adresinden ulaşılabilir. Erişim Tarihi: 14.02.2014.

1970'li yılların sonlarında ortaya çıkan ve gelişimi boyunca kullanıcıların mesaj yollayabildiği, veri ve programlar indirip yükleyebildiği, dergiler okuyabildiği bir çeşit forum⁸ sistemi olan Bulletin Board Systems (BBSs), bünyesinde ilk kez chat (sohbet) programı barındıran Prodigy ve 1985 de kurulan ve BBss ile benzer özelliklere sahip Genie bu dönemde popüler olmuş internet site ve sistemleridir (Webdesignerdepot, 2009). Bu oluşumların 1990'lı yılların sonlarına kadar devam etmesinden sonra 1995 yılında php'nin⁹ ortaya çıkmasıyla birlikte var olan phpBB adı verilen (php Bulletin Board) açık kaynak forum sistemleri ilerideki sosyal medya oluşumlarının temellerini atmışlardır.

Sosyal ağ siteleri ve programlarının gelişim süreci, sosyal medyanın gelişiminde doğrudan etkiye sahiptir. Boyd ve Ellison'a (2007) göre ilk sosyal ağ sitesi olarak tanımlanabilecek internet sitesi, 1997'de kurulan "SixDegrees.com" dur. Bu site aynı zamanda, kullanıcıların kendi profillerini oluşturmalarına ve diğer kullanıcıları listelerine arkadaş olarak eklemelerine izin veren ilk internet sitesidir. Profil oluşturma ve arkadaş ekleme özellikleri bu siteden önce ICQ, AIM programları ve Classmates.com adlı site dâhil bazı arkadaşlık sitelerinde¹⁰ var olsa da, arkadaş listeleri diğer kullanıcılar tarafından görülememekte ve arkadaş profilleri arasında gezinti yapılamamaktaydı (Ellison ve Boyd, 2007: 4). Bu özellik "sosyal medya" oluşumu açısından yapı taşlarından biridir. Ellison ve Boyd'un yaptığı çalışmanın bu alandaki en fazla atıf alan çalışma olmasını yadırgayan ve bu çalışmaya karşılık niteliğinde olan bir makale yazan Gane ve Beer (2008), Boyd ve Ellison tarafından yapılan çalışmada sosyal medyanın tanımı ve tarihi açıklanırken Web 2.0'a hiç değinilmediğini vurgulamıştır.

BBSs'den sonra, 1990'ların sonunu getiren bu yıllarda ICQ ve IRC (Internet Relay Chat) gibi kullanıcıların anlık mesajlaşabilmelerine olanak sağlayan sistemler ortaya çıkmıştır. 2000'li yılların başlarından itibaren ortaya çıkan ve içinde bulunulan bu dönemde de popülerliğini koruyan Friendster, Hi5, LinkedIn, MySpace, Facebook, Photobucket, Flickr, Youtube, Twitter, Tumblr, Ustream ve friendfeed gibi sosyal ağ siteleri sosyal medyanın gelişiminde katalizör görevi görmüşlerdir.

Sosyal medyanın kullanıcılarını hızla arttırmaya başladığı dönemi 4 Şubat 2004'de Facebook'un kurulmasıyla başlayan dönem olarak ele almak yanlış olmayacaktır.¹¹ Bu dönem ile birlikte "Sosyal Medya Kavramı" isimli başlıkta değindiğimiz sosyal ağ sitelerinin "birbirine bağlılık" özelliği de gelişmiş ve sosyal medya oluşumunun gelişimini desteklemiştir. Facebook aracılığıyla paylaşılan, Youtube sitesine eklenmiş bir video, hem daha çok kullanıcıya ulaşmış hem de Youtube sitesini bilmeyen kullanıcılara bu siteyi tanıtmıştır. Bu örnek çeşitli şekillerde diğer sosyal medya siteleri ve programları için de geçerlidir.

Fotoğraflar, ses dosyaları, videolar gibi görsel ve işitsel öğeleri son derece kaliteli bir şekilde kaydedecek duruma gelen mobil cihazlar (akıllı telefonlar, cep bilgisayarları, tabletler vb.) sosyal medya platformlarındaki içerik paylaşımını kolaylaştırmakta ve hızlandırmaktadır. Bu gelişmeler, sosyal medya platformlarının "birbirine bağlılık" özelliği ile birleşerek sosyal medya oluşumunu daha güçlü bir hale getirmektedir.

1.4. Kamu Politikalarının Sosyal Medyada Gündem Oluşturması ve Dezenformasyon

Kamu politikasının bir gündem oluşturması ve oluşan bu gündem itibariyle halk kanaat ve tutumunun oluşmasında sosyal medyanın büyük bir rolü vardır. Türkiye'de Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın (GSB) hazırladığı "Gençlik ve Sosyal Medya Araştırma Raporu" sosyal medyanın kamu politikası bağlamında gündem ve kamuoyu oluşturma gücü konusunda bilgi verecek bazı bulgular içermektedir.

15-29 yaş arası 2057 gençle yapılan görüşmeler (GSB, 2013: 16) sonucu farklı önermelere verilen olumlu ya da olumsuz görüş oylarından çıkan bu bulgular dikkat çekicidir. "Sosyal medya, ana akım medyada yer verilmeyen haberlere ulaşmamı sağlıyor." önermesi %14,82 olumsuz oya karşı %61,37 oranında olumlu oy almıştır. "Sosyal medya geleneksel medyanın (tv, gazete, radyo) alternatifidir." önermesi %15,77 olumsuz oya karşı %63,75 oranında olumlu oy alırken, "Sosyal medyanın kitleleri harekete geçirme gücü vardır." önermesi %14,20 olumsuz oya karşı %65,85 gibi yüksek bir oranla olumlu bulunmuştur. Bu oranları %100 tamamlayacak olan oylar ise "nötr" olarak belirtilmiştir (GSB, 2013: 88).

Geleneksel medya ve iletişimde, politika üreticilerine ulaşma şansı daha çok elit bir kesimin elinde iken sosyal medya ile bu şansı her sosyal medya kullanıcısı yakalamıştır. Sosyal medyanın geleneksel

⁸ İnternet forumları kullanıcıların herhangi bir konu hakkında görüşlerini paylaşabildikleri elektronik tartışma platformudur (bkz. http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0nternet_forumu).

⁹ PHP, açılımı "Personal Home Page" (kişisel ana sayfa) olan bir programlama dilidir (bkz. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Php>).

¹⁰ Buradaki "arkadaşlık siteleri"; İngilizce literatürde "dating sites" olarak geçen ve birbirlerini tanımayan kullanıcıların tanışarak görüşmesine ve etkileşime geçmesine imkân sağlayan sitelerdir.

¹¹ Belirtilen tarih facebook (info) sayfasında verilen tarihtir (bkz. <https://www.facebook.com/facebook/info>). Erişim Tarihi: 08.01.2014.

medyaya göre daha pratik ve iletişim için az zaman gerektiren bir oluşum olması da bunda etkilidir (Braun, 2012: 89). Konunun başında belirtildiği ve GSB'nın yaptığı çalışmanın da yansıttığı üzere sosyal medya, geleneksel medyanın bir alternatifi ya da destekleyicisi olarak onun sahip olduğu fonksiyonlara da sahiptir. Gündem ve kamuoyu oluşturma da bu fonksiyonlardan biridir.

Sosyal medyanın kamu politikasını etkileme gücü, bir iletişim platformu olması temelinde, gündem ve sonrasında kamuoyu oluşturmaya bağlıdır. Sosyal medya bu iki kavramı etkileyerek dolaylı olarak kamu politikasına etki etmektedir. Page ve Shapiro (1983), yaptıkları çalışmada 1935 ve 1979 yılları arasında ABD'de üretilen kamu politikasına kamuoyu'nun etkisi ile zaman içinde nasıl değişime uğradıklarını araştırmışlardır. Bu araştırma sonucunda, kamuoyunun politikaları etkileme gücünün, politikaların kamuoyunu etkileme gücünden daha fazla olduğu kanısına ulaşılmıştır.

Gündem belirlemenin kamu politikası üzerindeki etkisini inceleyen Mortensen (2010: 357), yasal düzenlemeler, akıllı politika girişimcileri, teknik gelişmeler, yenilenen politika imajları, toplumsal ruh hali, olaylara odaklanma şekli ve medya gibi unsurların gündem üzerinde etkili olduklarını belirtmiştir. Gündem belirleme sürecini, medya, kamu ve siyasal gündem üçlüsüne "gerçek dünya faktörleri"ni de katarak bunlar arasındaki ilişkiyi sorgulayan Soroka (2002), 1985 ile 1995 arası Kanada basınında yer almış gazeteler üzerinde içerik araştırması yapmıştır. Kavramlar arasındaki çok yönlü ilişkiyi inceleyerek gündem belirlemenin gelecekte bulunacağı olası etkileri öngörebilmek adına modellemeler yapmıştır. Bu modellemeler gündem belirlemenin boyutlarının fazlalığının göstergesidir.

Kamu politikasının sosyal medyada yer bulması ve gündem oluşturmaya somut örnekler vererek bu konuyu daha açık hale getirmek faydalı olacaktır. Türkiye'de 2012 yılı Mayıs ayında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın kürtajı cinayet olarak nitelendiren konuşmasına ve bununla ilgili yasal bir düzenleme hakkında sinyaller vermesine¹² karşı Bianet isimli internet haber sitesinin (www.bianet.org) başlattığı "benim bedenim benim kararım" isimli kampanya özellikle Facebook'da geniş yer bulmuştur.¹³ Bu olaylardan sonra gündemden düşen ve çıkarılmayan yasa, 2014 yılı mart ayı itibarı ile yeniden gündeme geldiği görülmektedir.¹⁴ Gündeme gelen kürtaj ile ilgili düzenlemelerin sosyal medya kullanıcıları ve sosyal medyada örgütlü bazı gruplar tarafından çarpıtılarak paylaşılması da daha sonra değinilecek olan "dezenformasyon" konusuna örnek oluşturmaktadır.

Türkiye'de her zaman bir sorun olarak görülen ve zaman zaman gündeme gelen "öğretmen ataması" sorunları da sosyal medyada yer eden ve tepkiye maruz kalan kamu politikası kararlarındadır. Gül (2008: 185), Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı döneminde öğretmen atamaları konusunda ölçülü ve adaletli davranmadığını savunmaktadır. İlk beş yıllık iktidarı boyunca din ve ahlak dersi alanında 7.758 öğretmen ataması yapılmasına karşı, 231 kimya, 230 fizik ve 933 biyoloji öğretmeni atanmıştır (YKKED, 2007: 58'den akt. Gül, 2008: 185). Öğretmen atamalarıyla ilgili oluşturulacak kamu politikasını sosyal medya aracılığı ile gündeme getirmek isteyen öğretmen adayları ve aday olmayan grup destekçileri, yerel seçimleri bir fırsat olarak görmektedirler. Bu doğrultuda 30 Mart 2014 tarihinde yapılan olan yerel seçimler öncesi 40.000 öğretmen ataması talebinde bulunan bir kitle, bu görüştekileri sosyal medyada bir arada toplamak üzere Facebook üzerinde "2014 Şubat'ta 40 Bin Öğretmen Ataması İstiyoruz!" isimli bir grup¹⁵ kurmuşlardır. Oluşan bu gündemin ardından kamuoyunun da baskısıyla sonuçta Şubat ayında 10.000 öğretmen ataması yapılmış ve MEB İnsan Kaynakları Genel Müdür Vekili Hamza Aydoğdu tarafından Ağustos ayı itibarıyla bu sayının 40.000'e ulaşacağı bildirilmiştir.¹⁶

İnternet sansürleri ve diğer internet düzenlemeleri de devletlerin kamu politikası kararları arasında yer alır. Çalışmanın devam ettiği tarih olan 21.03.2014 günü itibarıyla Türkiye geleneksel medya ve sosyal medya gündeminde "Twitter'ın kapatılması" konusu gündemdedir. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) internet sitesinde aynı gün yapılan Twitter internet sitesi sorgulamasında "Bu İnternet sitesi (<http://www.twitter.com>) hakkında İstanbul Anadolu 14. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 03/02/2014 tarih ve

¹² İlgili konuşma ve haber için <http://siyaset.milliyet.com.tr/erdogan-kurtaj-bircinayettir/siyaset/siyasetdetay/26.05.2012/1545254/default.htm> internet sitesi ziyaret edilebilir. Erişim Tarihi: 19.03.2014.

¹³ İlgili haber için <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/20700685.asp> internet sitesi ziyaret edilebilir. Erişim Tarihi: 19.03.2014.

¹⁴ İlgili haber için <http://haber.skg.net/son-dakika/2014-kurtaj-yasasi-cikti-mi-ne-zaman-cikacak-son-durum-burada-h2283.html> sitesi ziyaret edilebilir. Erişim Tarihi: 19.03.2014.

¹⁵ Facebook grubuna <https://www.facebook.com/groups/Subat40bin/> internet sitesinden ulaşılabilir. Konu ile ilgili bir habere ise <http://www.mebpersonel.com/ogretmen-atamaları/atanamayan-ogretmenler-sosyal-medya-uzerinde-birlestiler-h103196.html> internet sitesinden ulaşılabilir. Erişim Tarihi: 21.03.2014.

¹⁶ İlgili haber için <http://www.haber7.com/egitim/haber/1124869-10-bin-ogretmen-atandi-tikla-ogren> internet sitesine başvurulabilir. Erişim Tarihi: 21.03.2014.

2011/795 sayılı kararına istinaden Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından KORUMA TEDBİRİ uygulanmaktadır.” sonucu alınmaktadır.¹⁷ Yeni düzenlemelerle birlikte daha önceden mahkeme kararları ile daha uzun zamanda ve güç bir şekilde ancak özel hayatın ve kişilik haklarının ihlali gibi durumlarda mahkeme kararlarıyla engellenen içeriklerin artık TİB’in kararıyla engellenebilmesi mümkün kılınmıştır. Düzenlemenin yapılmasına karşın her sosyal medya platformuna bu kararları uygulayabilecek bir sistem kurulmamıştır. Uygulamaya göre; bireyden gelen şikâyet karşısında Twitter’da bulunan içerik tekil olarak engellenemediği ve bu konuda Twitter yetkilileri herhangi bir adım atmadığı için sosyal medya sitesi genel olarak engellenmiştir.¹⁸

Çıldan ve arkadaşlarına göre (2012), internet ve dolayısıyla sosyal medyaya konulan yasaklar politik, askeri ve ahlaki kaygılardan kaynaklanmaktadır. Söz konusu kaygılar tüm ülke ve hükümetlerde var olabilecek kaygılardır. Ülkelere göre değişir şekilde, devleti aşılayan ya da küçük düşüren ifadeler (Çin ve İran), muhaliflerin siyasi baskıları, insan hakları aktivist içerikleri, dini değerleri yozlaştırıcı içerikler (birçok Arap ülkesi) ya da telif hakkı korumaları nedeniyle internet sansürleri uygulanmaktadır (Warf, 2011: 3).

Bulut’un (2009: 165) sansür oranlarının büyüklüğüne göre yaptığı sıralamada, Çin Halk Cumhuriyeti, İran İslam Cumhuriyeti, Güney Kore, Tunus, Danimarka, İtalya, Avusturya, Birleşik Arap Emirlikleri, Finlandiya, Norveç, İsrail, Hollanda, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Fransa, Kanada olmak üzere birçok ülkenin “internet sansürü uygulayan ülkeler” arasında yer alması bu internet sansürlerinin yaygınlığını göstermektedir. 2011 yılında Arap Baharı’ndan İngiltere’deki ayaklanmalara kadar uzanan ve sosyal medya tabanlı olarak ortaya çıkan politik huzursuzluklar ülkeler arasında internet sansürü ile ilgili geniş bir uzlaşma oluşturmıştır (Casilli ve Tubaro, 2012).

2. Kamu Politikası ve Sosyal Medya İlişkisinin Örnek Olaylar Üzerinden İncelenmesi

Sosyal medya, yer bulduğu ülkelerde üretilen kamu politikaları sonucunda; başta STK’lar olmak üzere çeşitli aktörlerin organize ettikleri küçük aktivitelerden büyük toplumsal olaylara kadar pek çok hareketlilikte etkili olmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde, oluşumunda sosyal medyanın etkisi görülen dünyada ve Türkiye’de gündeme düşmüş toplumsal olayların incelemesi yapılacaktır.

2.1. Kamu Politikası ve Sosyal Medya İlişkisinin Dünyada Meydana Gelen Örnek Olaylar Üzerinden İncelenmesi

Sosyal medya dünya genelinde meydana gelen çeşitli toplumsal olaylarda etkili olmuştur. Bu olaylarda kamu politikası ve sosyal medya ilişkisini açıkça görmek mümkündür. Bu başlık altında dünyanın çeşitli coğrafyalarında oluşmuş toplumsal olayların temelindeki kamu politikası ve sosyal medya ilişkisi incelenecektir.

2.1.1. Wikileaks Devrimi

Kurucusu Julian Assange olan Wikileaks’in ortaya çıkışı 2007 yılında olsa da, gündeme gelişi 8 Kasım 2010 tarihinde ABD bürokratlarının birbirleri aralarındaki yazışmalarından oluşan belgeleri yayınlamasıyla gerçekleşmiştir. Amacı ABD başta olmak üzere devletlerin gizli politikalarını dünya kamuoyu ile paylaşmaktır (USAK, 2011). Wikileaks; Pentagon’dan 40 yıl önce sızdırılan bilgilerden sonra, 2010 ve 2011 yılları arasında ABD hükümetinden kaçırılan derecelenmiş gizli belgelerin serbest bir şekilde açığa çıkarıldığı en radikal platform olmuştur (Fenster, 2012: 758).

Wikileaks’in “devrim” olarak nitelendirilmesinin en önemli nedenlerinden biri olarak “kâr amacı gütmemesine rağmen diğer medya organlarının ulaşamayacağı bilgilere ulaşip bunları korkusuz bir şekilde yayınlaması” sayılabilir. Paylaşılan bilgi ve belgelerin uluslararası boyutta olması ve küresel anlamda birden fazla devleti alakadar etmesi ise bir diğer neden olabilecektir.

2010 yılında siteden yayınlanan bir video dünyayı sarsarken Wikileaks açısından ise bir milat olmuştur. Pehlivan ve Terkoğlu’nun (2012: 16) belirttiği üzere; siteden yayınlanan videoda; 12 Temmuz 2007 tarihinde ABD askerlerinin Iraklı sivillere ve iki Reuters muhabirine ateş açtığı, yaralıları kurtarmaya gelen minibüstekilerin ise öldüğü görülmektedir. ABD askerlerinin bu eylemleri gerçekleştirirken eğlendiklerini de gözler önüne seren bu video dünya gündemini derinden sarsmıştır.

¹⁷ Sorgu TİB resmi internet sitesinin <http://internet.tib.gov.tr/> adresinden 21.03.2014 saat 15:35 itibari ile yapılmıştır. İlgili sorgulamayı doğrulayan ve gündem hakkında bilgi veren bir internet haber sitesi için http://www.gazete24.com/haber/tibden-twitter-aciklamasi-tib-nedir-ne-is-yapar_23614001.html internet sitesi de ziyaret edilebilir. Erişim Tarihi: 21.03.2014.

¹⁸ Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç’ın konu ile ilgili açıklaması için http://www.dha.com.tr/twitter-mahkeme-kararina-uymadigi-icin-kapatildi_629084.html internet sitesine başvurulabilir.

Avustralya’da, uygulanması hükümet yetkililerince görüşülen ve politika olarak tasarlanan “çocuk pornosu içeren siteler” başta olmak üzere bazı internet sitelerine ulaşımı engelleyecek olan tasarının hükümetin açıklamasından önce ilk olarak 9 Mart 2009 tarihinde Wikileaks ile birlikte Avustralyalılara duyurulmuştur (Lynch, 2010: 309).

Türkiye de belgelerde adı geçen ve bu belgelerin sızdırıldığı ülkelerden biridir. Yılmaz’ın (t.y.) vurguladığı şekilde, Türkiye ile ilgili yayınlanan 19 belgede; Adalet ve Kalkınma Partisi kadrosu ve politikaları, Türkiye-İran-Suriye-İsrail ilişkileri, Füze Savunma Sistemi ve silah satışı ile ilgili konular yer almaktadır. Wikileaks’in sitesinde yayınlanan belgelerde, Türkiye’nin yanı sıra Türkiye’ye komşu olan ülkelerle ilgili iddialar yer almıştır. İddialar daha çok Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan gibi Güney Kafkasya ülkeleri ve son yıllarda halk devrimleri ile çalkalanan Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkeleri ile Türkiye arasındaki ilişkileri hedef almaktadır (USAK, 2011: 28).

Uçkan (2011: 61-65), “Yeni Medya Düzeni” konusunu ele alırken bu düzenin internet tabanlı ve eksensiz olduğunu belirtmiştir. Wikileaks’in bilgiyi daha kamusal hale getirdiğini vurgulayan yazar, bunda internet üzerinden faaliyet göstermesinin etkisinin büyük olduğunu savunmuştur. Bu yönüyle Wikileaks’in medya dinamiklerini değiştirdiğini savunmuştur. Çalışmanın Wikileaks açısından odak aldığı konu, sızdırılan belgeler ve bu belgelerin sonuçlarından çok Wikileaks’in farklı bir haberleşme yöntemi ve gazetecilik anlayışıyla hareket etmesidir. Medyanın dinamiklerini değiştiren Wikileaks’in, tanınması ve kamuoyuna yayılması konusunda, sosyal medyanın üstlendiği rol üzerinde durmakta yarar vardır.

Wikileaks tarafından yayınlanan gizli belgelerin büyük kitlelere ulaşmasında, sosyal medyanın rolü olduğu göz ardı edilmemelidir. Söz konusu gizli belgelerden haberdar olan insanlar, edindikleri bilgileri sosyal medya aracılığıyla diğer insanlarla hızlı bir şekilde paylaşma imkânına sahiptirler. Bunun somut bir göstergesi olarak Position² firmasının Wikileaks’in sosyal medya üzerindeki etkisini ölçmek üzere yaptığı araştırma verilebilir. Position² (2010), Wikileaks’in gizli belgeleri paylaşarak gündeme gelmesini sağladıktan sonraki zaman aralığı olan 15 Kasım 2010 ile Aralık ayı başlangıcına kadar sosyal medya platformları kayıt altında tutulmuştur. Yapılan ölçümlere göre; önceki dönemlerden biri olan 15 Ocak 2010 ile 15 Haziran 2010 arası ABD’de yer alan sosyal platformlarda yalnızca 18.887 adet blog gönderisi, 5.925 adet haber gönderisi ve 42.166 adet forum gönderisi yer almıştır. Bu rakam 15 Kasım 2010 ile Aralık ayı başına kadar olan dönemde 326.114 adet blog gönderisi, 282.880 adet haber gönderisi ve 308.862 adet forum gönderisi şeklinde artmıştır. Verilere göre; blog gönderilerindeki artış %1.627, haber gönderilerindeki artış %4.674, forum gönderilerinde ise %632 olarak belirlenmiştir. Twitter’da gönderilen tweet sayısı aynı dönem aralıklarında 148.095’ten 2,3 milyon civarına yükselerek %1453 artmıştır.¹⁹

Sosyal medyanın Wikileaks üzerindeki etkisi ters yönde de olabilmektedir. Konunun farklı bir boyutunu yakalayan Corneil (2011), Facebook ve Twitter gibi öncü sosyal medya platformlarının sahiplerinin Wikileaks yayınlarında kısıtlayıcı davrandıklarını vurgulamaktadır. Kısıtlamanın sebebi, yayınlanan gizli bilgilerin kanun ihlallerine yol açma potansiyelidir.

Wikileaks’in kullandığı yayın yönteminde, kaynaklar ve yayın yapan kişilerin kimlikleri belli değildir. Bu yayıncılar kendilerini “anonim” olarak nitelendirmektedir. Twente Üniversitesi’nin hazırladığı raporda ise bu yayıncıların kendilerini “anonim” olarak nitelendirmelerine karşın kullandıkları basit kimlik gizleme yöntemleriyle yalnızca kimlik bilgilerinin gizlenebileceği, ancak IP’lerinin (Internet Protocol Address) kolay bir şekilde belirlenip izlenebileceği belirtilmiştir (Pras, vd., 2010: 9). Yayın yapanların IP’leri tespit edilse dahi, haber kaynağına ulaşan ve yayın yapan kişilerin aynı olmayacağı da düşünülmelidir.

Bahsi geçen tüm olasılıklara rağmen, “anonim” olarak yapılan haber paylaşımı, önceden belirtildiği üzere sosyal medyanın da yardımıyla büyük kitleler tarafından konuşulur hale gelmektedir. Burada bahsi geçen gizli belgeler, devletlerin ve bir takım devlet organlarının kamuoyundan gizli bir şekilde yürüttükleri kamu politikaları niteliğindedir. Geleneksel medyaya göre alışılmışın dışında, özellikle gizli ve ulaşılması güç kabul edilen belgeleri ve dolayısıyla kamu politikalarını yayınlaması ve kamuoyuna sunarak tartışmalar ve olaylar meydana getirmesi nedeniyle Wikileaks’i bir “devrim” olarak görmek abartı olmayacaktır.

2.1.2. Arap Baharı ve Sosyal Medya

İlk olarak 2011 yılının Ocak ayında Tunus’da başlayan “Arap Baharı”, kısa bir sürede diğer Ortadoğu ülkelerine yayılarak, Tunus, Mısır ve Libya’da rejim değişikliklerine neden olmuştur (Özalp, 2012: 252). Bu olay özellikle hükümetler tarafından uygulanan kamu politikaları sonucunda meydana gelen halk

¹⁹ İlgili verilere ulaşmak için <http://blogs.position2.com/wikileaks-impact-on-social-media-and-global-organizations> internet adresi ziyaret edilebilir. Erişim Tarihi: 02.04.2014.

hareketleri ve protestoların sosyal medya ile olan ilişkisini gözler önüne sermiş ve yeni bir inceleme alanı oluşturmuştur.

Duran ve Özdemir'in (2012: 185) üzerinde durduğu üzere; Arap Baharı süreci "isyan" ya da "uyanış" değil de "bahar" olarak nitelendirilmesiyle dikkat çekmektedir. Bu nitelendirme tarihte, Avrupa'daki 1830 ve 1848 devrimlerinde (Dalacoura, 2012: 632'den akt. Duran ve Özdemir, 2012: 185), 1968 yılında Prag'ta "politik özgürleşme" olarak adlandırılan ve Sovyetler Briliği'nin müdahalesiyle sona eren "Prag Baharı"nda kullanılmıştır (Khouri, 2011'den akt. Duran ve Özdemir, 2012: 185).

İran'da 2009 yılı yapılan seçimler sonrasında muhalefet gruplarını yönlendirmek ve kitlesel protestolar çıkarmak için sosyal medya kullanılmıştır. Protestoların sonucu ne kadar başarısız olsa da bu organizasyonlar genel olarak "Twitter Devrimi" olarak nitelendirilmiştir (Bruns vd., 2013: 872). Buradaki "Devrim" kelimesi; olayların şiddetini arttıran bir faktörü değil, geleneksel medyanın haricindeki bir iletişim kanalının insanlar tarafından aktif ve etkili bir şekilde kullanılmaya başlamasını nitelendirmektedir.

Mohamed Bouazizi'nin ruhsatsız sebze sattığı için polisle tartışması sonucunda kendisini yakmasıyla başlayan (Babacan, vd., 2011: 79; Dede, 2011: 23) Tunus'daki protestoların şiddetini arttıran en önemli olay, ülke lideri Z. Bin Ali ve eşi L. Trabelsi'nin yıllar boyunca elde ettiği servetin Wikileaks tarafından belgeli bir şekilde yayınlanması olmuştur (Dede, 2011: 23).

Mısır'da halkın ayaklanmasını körükleyen olay ise 28 yaşındaki Halid Said'in polis tarafından şiddete maruz kalarak ölmesi olmuştur. Polis Merkezi tarafından ölümünün uyuşturucu kullanımı sonucu gerçekleştiği belirtilse de, Said'in internet üzerinden yayınlanan fotoğraflarında işkence gördüğü anlaşılmıştır (Dewey vd., 2012: 18). Olaydan sonra Wael Ghonim "We Are All Khaled Said" (Hepimiz Halid Said'iz) isimli bir Facebook grubu kurmuş ve kurulan bu grupta Esmâ Mahfuz video yayınlayarak yapacağı protestoya Mısırlı gençleri davet etmiştir (Bhuiyan, 2011: 15, 17).

Arap Baharından etkilenen ülkelerden bir diğeri de Libya olmuştur. Muammer Kaddafi, başlayan protestoları yatıştırmak amacıyla yiyecek fiyatlarını düşürme, siyasi tutukluları serbest bırakma gibi yollara başvurmuştur. Arap dünyasını saran bu hareket karşısında atılmak için geç kalınmış bu adımlar, çözüm için etkili olmamıştır (Sharqieh, 2013: 4). Halk ve Kaddafi'nin emrindeki güçler arasında çatışma başlamış ve kısa sürede şiddetlenmiştir. Çatışmalarda Kaddafi güçleri tarafından halka ateş açılması ve ölenlerin sayısının binleri aşması sonucunda, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK), öncelikle Libya'ya karşı çeşitli ambargo (silah vb.) kararları almıştır. Çatışmaların devam etmesiyle birlikte 17 Mart 2011 tarihinde BMGK'da kabul edilen 1973 sayılı kararla Kaddafi'ye karşı askeri operasyon başlatılmıştır (SETA, 2011: 24, 25). Operasyon sonrası muhalifler güç kazanarak çatışmalara devam etmişlerdir. 20 Ekim 2011'de Kaddafi bulunmuş ve muhalifler tarafından linç edilerek öldürülmüştür.²⁰

Polat'ın (2011: 31-31) vurguladığı üzere; geleneksel medya olaylar karşısında habercilik açısından çok yetersiz kalmıştır. Bölgeden sağlıklı bilgi akışı elde edemeyen ve bölge konusunda yeterli bilgiye sahip uzmanlardan yoksun olan geleneksel medya (televizyon kanalları), kolay bir yol seçerek kitlesel protestolar ve sosyal medya ilişkisini analiz eden programlara yer verdiler. Sosyal medya da ise insanlar, olay yerlerinden gelen tweetleri, cep telefonlarından Facebook ve Youtube'dan yollanan mesaj ve videoları takip etmişlerdir. Olayların gidişatını sosyal medya platformuyla takip ederek analizler yapmışlar ve olayların sonrasını öngörmeye çabalamışlardır. Kahire Müzesi'ndeki insanlığın tarih ve kültür mirasının ne şekilde etkileneceği gibi sorunlar belirlenip müzenin korunması için insanlar yönlendirilmiştir.

Arap Baharının yaşandığı ülkelerden biri olan Mısır'daki internet ve sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasına bakıldığında; Hamdy (2009), Mısırlıların ilk blog yazılarının genellikle İngilizce dilinde yazıldığını belirtmektedir. Durumun bu şekilde olmasında, Twitter'ın o tarihlerde sağdan-sola yazım fonksiyonuna sahip olmamasının etkisi vardır (Bruns vd., 2013: 872). Arap internet yazılımlarının gelişmesiyle birlikte bloglarda Arapça kullanılmaya başlanmıştır. Sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte Mısırlı aktivistler de bu platformlarda yer alarak organizasyonlar düzenlemişlerdir. Hamdy (2009), 2008 yılının Nisan ayında tekstil işçilerinin Mahalla'da yaptığı genel grev için Facebook'da bir sayfa oluşturularak greve destek aranmasını, Mısır Sosyal Medyasında yapılan ilk aktivist organizasyonu olarak nitelendirmiştir.

Wolfsfeld ve arkadaşları (2013) sosyal medyanın Arap Baharı sürecindeki rolünü saptamak üzere yine Wolfsfeld'in "Politik Yarış Modeli"ne (1997; 2004; 2011) iki ilke çerçevesinde dayandırılan bir çalışma

²⁰ İlgili haber için <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/10/21/sag-yakalandi-linc-edildi> internet adresi ziyaret edilebilir. Erişim Tarihi: 05.04.2014.

yapmışlardır. Birinci ilke olan “Analitik Olarak Politikalar Önce Gelir”e göre; bir birey faaliyet gösterdiği yerdeki siyasi ortamı anlamadan sosyal medyanın kolektif eylem üzerindeki etkisini anlayamayacaktır. İkinci ilke “Kronolojik Olarak Politikalar Önce Gelir”e göre ise; protesto olaylarından önce yeni medya (sosyal medya) kullanımının artması düşük bir ihtimaldir. Yeni medya kullanımında ortaya çıkacak önemli artışlar, protesto olayları sonrasında meydana gelir. Bu çalışmadan çıkarılacak sonuç da, sosyal medyanın toplumsal olaylarda ikincil planda etkili olduğudur. Sosyal medya, olayların çıkmasında ya da başlamasında tek başına etkileyici bir güç değildir.

Arap Baharı ve sosyal medya ilişkisinde sosyal medyanın işlevini doğru anlamak gerekmektedir. Olayların yayılmasının temelinde hükümetlerin verimsizliği, işsizlik, yoksulluk ve baskılar gibi yapısal faktörler vardır. Yılları kapsayan bir zaman diliminden gelen bunalım birikimi, olayların bir anda büyümesinin en önemli nedenidir. Sosyal medya pratik ve hızlı bir iletişim ağı olarak bu olaylarda bir araç görevi görmüştür.

Sosyal medyanın olmadığı bir ortamda Arap Baharının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği hakkında varsayımda bulunmak yersizdir. Bunun yanında, sosyal medya oluşumunun Arap Baharını ortaya çıkardığını söylemek de yanlış olacaktır. Sosyal medyanın bir iletişim aracı olarak kullanıldığı olaylarda, eğitilmiş gençler de sosyal medyanın kullanılması ve eylemlerin gerçekleşmesi yönünden önemli role sahiptirler (Dede, 2011: 23-24).

Sosyal medya, Arap Baharı’nda iletişimde araç olarak kullanılmış ve bu başlık altında da görüldüğü üzere konu ile ilgili birçok akademik çalışmada yer almıştır. Süregelen rejimlere ve dolayısıyla uygulanan kamu politikasına karşı halkın birikmiş tepkisinin eyleme döndüğü bu süreçte sosyal medyanın aktif rol oynaması şaşılmayacak bir durumdur. Sosyal medya oluşumunun Arap Baharında oynadığı rol, yapılan bu çalışmanın irdelediği kamu politikası ve sosyal medya ilişkisinin geldiği boyutları çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır.

2.1.3. Ukrayna’da Yaşanan Olaylar ve Sosyal Medya

Bu başlık altında incelenecek olan Ukrayna Olayları, çalışma açısından en iyi uluslararası örneklerden biri niteliğindedir. Ukrayna’da 2013 yılının Kasım ayında, hükümet ve uyguladığı kamu politikalarına karşı başlayan protestolar büyümüş ve kolluk kuvvetlerince ilk olarak 29 Kasım’da şiddetli müdahale yapılmıştır.²¹ 18 Şubat 2014 tarihinde ise en büyük şiddet olayı yaşanmıştır: Kiev’de toplanan protestoculara keskin nişancı tüfekleriyle ateş açılmış, olaylar sonucunda içinde polislerin de olduğu, fakat çoğunluğu protestoculardan oluşan 100’ün üzerinde insan ölmüştür (Woehrel, 2014: 2).

Protestoların başlama nedeni Ukrayna Cumhurbaşkanı Viktor Yanukovich’in Avrupa Birliği (AB) ile ticaret anlaşmasını kabul etmemesidir (Draitser, 2014). Ticaret anlaşmasının kabul edilmemesinin arkasında Rusya ve dolayısıyla Rusya Devlet Başkanı Putin’in baskıları bulunmaktadır. Turuncu Devrim’den (Karatnycky, 2005) sonra yüzünü AB kamu politikasına ve demokrasisine çeviren Ukrayna’nın Viktor Yanukovich’in rejimi ile birlikte tekrar “Rusya’nın Küçük Kardeşi” konumuna gelerek onun politikalarına paralel adımlar atması da (Evans, 2014: 25), AB’ye karşı olumsuz tutumun temel nedenlerindendir.

Hükümete karşı başlayan protestoların sonucunda 21 Şubat 2014 günü hükümetle varılan anlaşma sonucunda yeni bir hükümet kurulmuş ve “Berkut” adı verilen özel polis gücü feshedilmiştir. Akabinde Rusya Kırım’ı işgal etmiş ve hukuki dayanağı olmayan bir referandum sonucunda Kırım Rusya’ya katılma kararı almıştır (Aydingün, 2014).

Ukrayna’da politikalarla karşı gelişen protestoların büyümesinde ve uluslararası bir boyut kazanarak diğer ülkelerde kamu gündemine gelmesinde sosyal medyanın büyük rolü olmuştur. New York Üniversitesi’nin yaptığı araştırmaya göre (Barberâ ve Metzger, 2014); protestolara müdahalenin en sert şeklini aldığı 18 Şubat 2014 günü Ukrayna’da saatte 30.000 tweet atılmıştır. Bu atılan tweet’lerin %53’ü İngilizce yazılmıştır. İngilizcenin kullanılması, Ukraynalıların seslerini diğer ülkelere duyurmak istediklerinin göstergesidir. Facebook’ta protestolarda en yoğun kullanılan “Euromaydan” isimli sayfada ise genel olarak Ukraynaca kullanılmıştır. Bunun nedeni ise bu sayfadan protestocularda talimatlar verilmesi, hastanelere yönlendirme ve tıbbi yardımla ilgili duyuruların paylaşılmasıdır.

Ukrayna’da yaşanan olaylar ve protestocularda karşı uygulanan sert müdahale çeşitli şekillerde sosyal medya aracılığıyla diğer ülkelere de duyurulmak istenmiştir. Örneğin; Youtube üzerinden dünyanın

²¹ Müdahale ile ilgili haber için <http://www.haber7.com/avrupa/haber/1104237-ukraynadaki-gerilim-nasil-basladi> internet adresi ziyaret edilebilir. Erişim Tarihi: 06.04.2014.

çeşitli ülkelere yayılan "I Am a Ukrainian" (Ben Bir Ukraynalıyım) isimli kısa video,²² Türkiye'de Türkçe altyazı eklenerek yayınlanmıştır.²³ Videoda protestoların genel olarak "özgürlük mücadelesi"ne dayandığı vurgulanmış ve videonun paylaşarak dünyanın her ülkesine ulaştırılması istenmiştir.

Türkiye'de yaşanan Gezi Parkı olayları ve ardından Ukrayna'da gelişen olaylar sonrasında iki ülke, sosyal medya etkileri bakımından birbirine benzetilmiştir. Washington Post gazetesinin "Sosyal Medya Sızıntılarına Yönelik İddialar Türkiye ve Ukrayna Siyasetini Nasıl Etkiliyor" başlıklı haberinde Ukrayna'da ve Türkiye'de hükümet politikalarıyla ilgili ses kayıtlarının sosyal medyaya sızması ile ülkelerin siyasetlerinde yaşanan benzer durumlar vurgulanmıştır.²⁴

Ukrayna'da yaşanan olaylar sonrası hükümet düşmüş ve cumhurbaşkanı Viktor Yanukovich ülkeyi terk etmiştir (Woehrel, 2014). Böyle bir değişime neden olan protestolarda sosyal medya kullanımı inkâr edilemez bir şekilde etkili olmuştur. Görülen etki, sonuçları bakımından Türkiye'deki Gezi Parkı olaylarından daha çok Arap Baharındaki şekilde gerçekleşmiştir. Etkiler farklı olsa da, geçmişten bu yana uygulanan yanlış kamu politikasının bir sonucu olan olayların başlangıçlarında ve büyüme süreçlerinde rol oynayan ortak faktör sosyal medyadır.

2.2. Kamu Politikası ve Sosyal Medya İlişkisinin Türkiye'de Meydana Gelen Örnek Olaylar Üzerinden İncelenmesi

Türkiye'de sosyal medya kullanımı 2000'li yıllardan itibaren artmış ve sosyal medya kamuoyunun aktif olarak kullandığı bir iletişim aracı haline gelmiştir. Bu başlık altında kamu politikası ve sosyal medya ilişkisine Türkiye'de geleneksel medya ve sosyal medyada gündeme oturmuş olaylardan örnekler verilecek ve söz konusu ilişki incelenecektir.

2.2.1. Gezi Parkı Olayları

Gezi Parkı Olayları (GPO), Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetinin on yılı aşkın bir dönemden bu yana süregelen iktidarı boyunca meydana gelmiş en büyük sokak protestosudur. Türkiye'nin 79 iline yayılan bu olaylar zinciri, birbirine tamamen iki zıt görüşü beraberinde getirmiştir. Bu görüşlerden birincisi; bu olayların kötü amaçlı güçlerin, demokratik bir şekilde seçilen hükümetin yasal olmayan yollarla devrilmesi yönünde bir çabası olduğu şeklindedir. İkinci görüş ise, bu gelişmelerin üst statü gruplarının gecikmiş demokratikleşmesi ve demokrasi talebi olduğunu savunmaktadır (Bilim Akademisi, 2014).

Uluslararası Af Örgütü'nün (UAÖ), GPO Kronolojisi ekinde belirtildiği üzere (UAÖ, 2013: 54); 27 Mayıs 2013 pazartesi günü Gezi Parkı'na gelen dozerlere karşı Taksim Dayanışma Platformu olay yerinde toplanmıştır. 28 Mayıs günü çevreci göstericiler parkta oturma eylemi gerçekleştirmiş, bu eyleme polis biber gazlarıyla müdahalede bulunmuştur. Bu sert müdahaleye karşı, ilerleyen günlerde halk protestoya destek vermeye başlamıştır. Polisin saldırgan olmayan protestolara karşı tepkisini aşırı bulan halk, müdahale görüntülerini sosyal medyada paylaşarak diğer vatandaşları protestolara destek vermeye çağırmıştır. Haziran ayının ilk günlerinde şiddetini son derece arttıran olaylar, dünya gündeminde de yer edinmiştir.

Olayların başlama nedeni İstanbul Taksim meydanında yer alan Gezi Parkı'ndaki ağaçların bir kamu politikası gereğince sökülmeğe başlanmasına karşı halkın çevresel duyarlılık tepkisi olarak görülse de, arka planda başka nedenler bulunmaktadır (Gezici, 2013: 7; Banko ve Babaoğlu, 2013: 13; Erkoç, 2013: 43).

Sözülan'a (2013: 47) göre; protestolarda bulunan her bireyin kendine özgü bir nedeni vardır. Yazara göre dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın vatandaşlara doğuracakları çocuk sayısından, nerede alkol tüketebileceklerine kadar, davranışlarını yönlendiren kuralcı tutumlarının etkisi bu nedenlerin temelidir.

Benhabib'e (2013) göre ise, Hükümetin insanların en basit hakları ve yaşam tarzları üzerindeki bu baskıcı ve müdahaleci tutumu halkı "yeter artık!" demeye sevk etmiş ve protestolara katılımı arttırmıştır. Diğer bir açıdan, olayların başlamasından hemen sonra Başbakanın olaylara karşı yaptığı açıklamalarda daha uzlaşmacı olması gerekirken sert bir tutum sergilemesi ve protestolarda yer alan vatandaşları "çapulcu" olarak nitelendirmesi de olayları büyüten nedenlerden biridir.

²² Söz konusu video için; <http://www.youtube.com/watch?v=Hvds2AliWLA> internet adresi ziyaret edilebilir. Erişim Tarihi: 08.04.2014.

²³ Söz konusu video için; <http://www.youtube.com/watch?v=RVHt0bsUF5I> internet adresi ziyaret edilebilir. Erişim Tarihi: 08.04.2014.

²⁴ Haberin orijinali için; <http://www.washingtonpost.com/blogs/the-switch/wp/2014/03/26/how-alleged-social-media-leaks-are-shaping-politics-in-ukraine-and-turkey/> internet adresine, Türkiye'deki medyada yer alan bir hali için

<http://www.haberler.com/washington-post-sosyal-medya-sizmalari-ukrayna-ve-5834696-haberi/> internet adresine ulaşılabilir. Erişim Tarihi: 08.04.2014

Arat'a göre de (2013: 808); GPO ile hükümete karşı bireysel ve kendilerine özgü problemlere sahip kitleler bir araya gelmiş ve protestolar daha büyük boyutlara ulaşmıştır. Yazara göre, gösterileri başlatan protestoculara Kemalistler, solcular, aleviler, kürtler, LGBT²⁵ aktivistleri, futbol taraftarları, işçiler ve profesyoneller katılmıştır. Bireyler, gösterilerde kendilerinin ve diğer grupların haklarının hükümet tarafından yıllarca engellendiğini düşünerek daha fazla tepkide bulunmuşlardır.

Yeniden Sosyoloji Derneği'nin (YESO-DER) hazırladığı Gezi Parkı Anket Raporu'nda (YESO-DER, 2013) ulaşılan sonuçlara göre; GPO'ya katılan bireylerin %23'ü vicdani sorumluluktan dolayı, % 13'ü siyasi tutumlarından dolayı, % 9'u sosyal çevrenin etkisiyle, % 7'si çevreye olan duyarlılıklarından dolayı ve % 52'si ise bu sayılan sebeplerin tümünün etkisiyle protestolara katılım göstermişlerdir. Sonuçlardan anlaşılabileceği üzere, GPO'nun başlamasının ilk adımı olarak görülen Gezi Parkı'ndaki ağaçların devlet tarafından sökülmesi konusu, olayların büyümesinde ve devam etmesine çok etkili olmamıştır. Çevreye duyarlılıktan dolayı protestolara katılım gösterenlerin oranının sadece %7'de kalması, bu kanıyı desteklemektedir.

Literatür temelinde GPO'nun ortaya çıkış nedenlerine bakıldığında, protestoların büyümesinde genel olarak hükümetin iktidarı süresince ürettiği kamu politikaları ve halka karşı tutumunun etkili olduğu gözlemlenmektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı süresince hapse atılan gazeteciler, askerler, kürtaj hakkı ve alkol kullanımı gibi konulardaki politikalar, toplumsal ölçekteki diğer tepki nedenlerindendir. GPO, Türkiye'nin büyük bir bölümüne yayılarak birçok şehirde protestolara neden olmuştur. Protestolara bakarak olayların orta vadede hükümetin aleyhine sonuçlar doğurduğunu söylemek güçtür.

GPO'nun Adalet ve Kalkınma Partisi aleyhinde sonuçlandığı yargısında bulunmanın çok isabetli bir yargı olmayacağına en açık göstergesi 30 Mart 2014 tarihinde yapılan yerel seçimlerdir. Yerel seçimler sonucunda Adalet ve Kalkınma Partisi, Türkiye genelinde %45,6 oranında oy almıştır.²⁶ GPO sırasında tüm ülkenin muhalefetine hedef haline gelmiş gibi görünen Adalet ve Kalkınma Partisi hükümeti ve politikalarının, her şeye rağmen halen büyük bir kitle tarafından desteklendiği görülmüştür.

GPO süreci aylar boyunca Türkiye gündeminde kalmasının yanında dünya gündeminde de yer bulmuştur. Olayların bu denli geniş bir coğrafyaya yayılmasında sosyal medyanın büyük rolü vardır. Çalışmanın önceki bölümünde sosyal medyanın toplumsal olaylardaki rolü dünyadan örneklerle açıklanmıştır. GPO'nun Türkiye'de çok büyük boyutlara ulaşmasında ve dünya gündeminde yer edinmesinde de sosyal medyanın büyük etkisi olmuştur.

Sosyal medyanın anlık iletişim ve etkileşimde sağladığı büyük kolaylık, bu alternatif iletişim ve haberleşme aracının GPO sırasında kullanımını zirveye çıkarmıştır. Bozkurt'un (2013: 51) aktardığı üzere; Socialbakers'ın²⁷ verilerinde nüfusunun %40'ından fazlasının Facebook kullandığı (31 milyon 247 bin kişi) Türkiye'de, 6 milyon kişiye yakın da aktif Twitter kullanıcısı bulunmaktadır. Twitter kullanıcısı sayısının büyüklüğüne bağlı olarak GPO'nun şiddetinin en yüksek dereceye ulaştığı 31 Mayıs 2014 tarihinde, #direngeziparkı (#direngezi) Twitter hashtag'i dünya gündeminde zirveye oturmuştur.

GPO sürecinde sosyal medyanın rolünü daha açık bir şekilde görmek açısından, kapsamlı sosyal medya analizleri gerçekleştiren YnkLabs isimli firmanın yaptığı "Gezi Parkı İnografik" isimli rapor (YnkLabs, 2013), geniş veriler içermektedir. Rapora göre, GPO'da en çok kullanılan Twitter hashtag'leri #direngezi, #occupygezi, #direnaksim, #direnankara olmuştur. 31 Mayıs 2013 ve 24 Haziran 2013 arasında GPO ile ilgili toplamda 1.385.733 tekil kişiden, 5.614.018 adet tweet atılmıştır. Bu kişilerin %49'u kadın iken %51'i erkek şeklinde gözlemlenmiştir. Dikkat çeken bu gözlem GPO ile ilgili katılımda cinsiyet dağılımının homojen sayılabileceğinin göstermektedir. Twitter üzerinde olaylarla ilgili 245.985 adet görsel paylaşılırken bu görsellerin %90'ını resim ve videolar oluşturmuştur. Sosyal paylaşımlarda bulunan kişilerin yaptığı paylaşımlar temelinde demografik özellikleri incelendiğinde, bu kişilerin %97'si spor takımları taraftarları, %67'si sosyal eleştiren/isyankar, %52'si izleyici (gerektiğinde katılımcı), %46'sı öğrenci, %9'u kurumsal marka ya da ünlü bireyler (sanatçı, oyuncu, müzisyen vb.), %28'i provokatör ve %43 değişmek isteyen/değişime açık bireyler olarak saptanmıştır.

Geleneksel medyadan daha çevik bir etki-tepki mekanizmasına sahip olan sosyal medya, GPO'da önemli bir rol oynamış ve dahi sürecin bu derece büyümesine direkt olarak etkide bulunmuştur. Özsoy'un (2014) belirttiği üzere; alaylar esnasında sosyal medyanın aktivizm amaçlı kullanımı konusunda da önemli örnekler gözlemlenmiştir. Sağlık yardımı, hukuki destek, kolluk kuvvetlerinin konumları, polis

²⁵ LGBT (ya da GLBT), "lezbiyen", "gey", "biseksüel" ve "transseksüel" kelimelerinin baş harfleridir. (bkz. <http://tr.wikipedia.org/wiki/LGBT>) Erişim Tarihi: 04.05.2014.

²⁶ Bkz. <http://secim.haberler.com/2014/> Erişim Tarihi: 04.05.2014.

²⁷ Bkz. <http://www.socialbakers.com> Erişim Tarihi:05.05.2014.

müdahalelerinde yaşanan şiddetin belgelendirilmesi gibi bilgilerin dolaşıma; demografik özellikleri çeşitlilik gösteren eylemcilerin kolektif bir şekilde hareket etmesinde sosyal medya büyük rol oynamıştır.

2.2.2. 17 Aralık 2013 Soruşturması ve Tape İddialarının Sosyal Medyadaki Yeri

17 Aralık soruşturması süreci, Eylül 2012 ve Şubat 2013'teki bir dizi ihbarla başlamıştır. 17 Aralık 2013 günü Cumhuriyet Savcısı Celal Kara'nın gözaltı talimatları ve ilgili mahkemelerin arama kararlarının yerine getirilmesi ile aralarında iş adamları, bürokratlar, banka müdürü, çeşitli düzeyde kamu görevlileri ve 61. Türkiye Hükûmeti kabine üyesi 4 bakan ile 3 bakan çocuğunun olduğu kişiler hakkında "rüşvet, görevi kötüye kullanma, ihaleye fesat karıştırma ve kaçakçılık" suçlarını işledikleri iddiasıyla soruşturma açılmıştır (Vikipedi, 2014).

Stratejik Düşünce Enstitüsü Uzmanı (SDE) Özdeş'e (2014: 27) göre; "Rüşvet ve Yolsuzluk Operasyonu" adı altında Türkiye'nin gündemine oturan ve ABD, Rusya ve Avrupa ülkeleri tarafından yakından takip edilen söz konusu operasyon, İslam dünyasına yönelik yapılan büyük bir planın parçasıdır. Yazara göre; devletin önemli kurumlarında görev yapan görevlilerin amirlerine ve üst mercilere bildirmeden operasyona dâhil olmaları ve doğruluğu ilgili makamlarca ispatlanmamış bilgi, ses kaydı ve görüntülerin operasyona destek veren medya organlarınınca yayınlanması, montajlar, yargısız infazlar vb. durumlar dış odakların Türkiye'ye karşı yaptığı psikolojik bir harbin ürünü olarak okunabilecek niteliktedir.

Kamuoyu yoklamalarında 17 Aralık süreci, toplum geneli tarafından da Adalet ve Kalkınma Partisi hükûmeti ile Fethullah Gülen cemaati arasındaki bir çekişme olarak algılanmış ve kabul görmüştür. Örneğin, GENAR araştırma şirketinin yaptığı ve 30 şehirden 3.000'i aşkın katılımcının soruları cevapladığı araştırmada, "17 Aralık günü başlatılan operasyonun sizce Fethullah Gülen cemaatiyle bir ilişkisi var mı?" sorusuna katılımcıların %73'ü "Evet" cevabını vermiştir. Araştırmada, katılımcıların %70,6'sı da bu operasyonda dış güçlerin etkisinin bulunduğuna inanmaktadır. Dolayısıyla sonuçlar yukarıda ele alınan Özdeş'in (2014) yorumlarıyla örtüşmektedir.

17 Aralık ve sonrasında devam eden operasyon sürecinde paylaşılan ses kayıtları ve video görüntüleri geleneksel medya ve sosyal medyada geniş yer kaplamıştır. Yasal ya da yasa dışı telefon dinlemelerine ait ses kayıtları anlamına gelen "tape" kelimesi, Türkiye'de ilk olarak "Futbolda Şike Operasyonu" ile kullanılmaya başlanmış, 17 Aralık Operasyonu sonrasında ise günlük yaşamda, siyasetle ilgilenen bireyler arasında sıkça kullanılan bir kelime haline gelmiştir (Habertürk, 2014). Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve oğlu Bilal Erdoğan arasında geçtiği iddia edilen konuşmaların olduğu tapeler gibi²⁸ çeşitli devlet adamları, gazeteciler ve siyasetler arasında geçen tapeler de ortaya çıkmıştır. Çalışmanın bu başlığında odaklanılan konu; tapelerin doğruluğu ya da yanlışlığı değil, onların sosyal medyada büyük yankı uyandırmasıdır.

Kamuoyuna yansıyan hükümet ve cemaat arasındaki çekişme, hükümetin bir kamu politikası olarak tasarladığı özel eğitim kurumları olan dershanelerin kapatılması haberlerinin gündeme gelmesiyle başlamıştır (Egeninsesi, 2014). Bu çekişmeye ve 17 Aralık Operasyonu paralel olarak yayınlanan tapeler sonrasında, sosyal medyada hükümet ve cemaat bağlantılı olduğu öne sürülen hesaplar açılmış²⁹ ve bu hesaplardan savunma ve karşı suçlama niteliğinde paylaşımlar yapılmıştır.

Sosyal medya platformları üzerinde yapılan analizlere paralel olarak; tapelerin aktif olarak yayımlandığı süreçte gözlemlenen veriler, tapelerin sosyal medyada meydana getirdiği yankının büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. Youtube istatistiklerini hesaplayan Social Blade isimli internet sitesi³⁰ verilerine göre; "Haramzadeler333" ve "Bascalan" isimli Youtube hesaplarından yayınlanan tapeler toplamda 20,6 milyon kez izlenmiştir. Bu verilere göre sosyal medyada yer alan tapeler, televizyon kanallarında yayınlanan en popüler dizilerden daha fazla izlenerek reyting rekorları kırmışlardır (Gazeteciler, 2014).

Sosyal medyada yankı bulan tapeler arasında dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, MİT Müsteşarı Hakan Fidan ve Genelkurmay 2. Başkanı arasında geçtiği iddia edilen tape de bulunmaktadır.³¹ Bu tapeler sadece Türkiye'de değil, dünya gündeminde de yer almıştır.³² Söz konusu tapelerde Türkiye'nin Suriye'ye müdahale planları hakkında konuşmalar geçmektedir.

Her ne kadar dış politika konusu olsa da, "devlet sırrı" niteliğindeki bu konuşmaların sosyal medya üzerinde büyük bir gündem haline gelmesi; vatandaşların, bilgileri dışında yürütülen kamu politikasına olan ilgisinin bir göstergesidir. Bu duruma tersten bakıldığında; sosyal medyanın bulunmadığı, geleneksel

²⁸ Bkz. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/25973247.asp>

²⁹ İlgili hesaplar için bkz. <http://www.milliyet.com.tr/sosyal-medya-muharebesi-/gundem/detay/1830663/default.htm>

³⁰ Bkz. <http://socialblade.com/about>

³¹ Bkz. <http://www.haberartibir.com.tr/gundem/suriye-tapesi-twitteri-salladi-h10387.html>

³² Bkz. <http://www.bloomberg.com/news/2014-03-27/turkey-blocks-youtube-after-leak-of-syria-incursion-planning.html>

medyanın tek iletişim ve haberleşme aracı olduğu bir ortamda ulusal güvenlikle ilgili tapelerin kontrol dışı bir şekilde yayılması mümkün olmayacaktır. Bu doğrultuda; kamuoyuna düşmeyecek olan bu tapeler gündeme dahi gelmeyecektir.

Başlık altında ele alınan tape olaylarının sosyal medya üzerinde gündeme gelmesinin en önemli nedeni vatandaşların bu konulara karşı ilgili ve meraklı yaklaşımıdır. Toplumsal olayların büyüklüğünü belirleyen kriter de vatandaşların bu olaylara karşı gösterdikleri ilgi ve yine onlardan gelen tepkilerdir. Sosyal medya, olayların gündeme gelmesinde ve tepkilerin oluşmasında kullanımı kolay ve maliyetsiz bir araç niteliği taşımaktadır. Herkesin rahatça kullanabildiği sosyal medya, bu özellikleriyle de kontrolü zor, hatta imkânsız bir iletişim ve haberleşme aracı haline gelmiştir. Tapelerin ardı ardına yayınlandığı dönemde, yayınların yapıldığı sosyal medya platformu olan Youtube'un kapatılması³³ sosyal medyanın ulaştığı bu gücü doğrulamaktadır.

Rüşvet ve Yolsuzluk Operasyonu olarak adlandırılan bu operasyon, geri planda olduğu iddia edilen komplolar bir kenara bırakıldığında, devletin bir kurumunun başlattığı bir operasyondur. Operasyon bu yönüyle, kavramsal çerçevede yapılan tanımlar doğrultusunda; yolsuzlukla mücadele kapsamında yürütülen bir kamu politikası olarak nitelendirilmektedir. Söz konusu kamu politikasının halka duyurulmasında, sosyal medya geleneksel medyadan daha öncül bir araç olarak kullanılmıştır. İlgili tapeler öncelikli olarak sosyal medya ortamında yayılmış, daha sonra geleneksel medya organları olan televizyon ve gazetelerde yer edinmiştir. Sosyal medya etkisi ile gündeme düşen tapelere karşı halkın tepkisi de eş zamanlı olarak sosyal medya üzerinde yer bulmuştur.

Sonuç

Türkiye'den ve dünyadan örnek toplumsal olayların incelendiği bu çalışmada, kamu politikası temelli sorunlardan ortaya çıkan Gezi Parkı Olayları, Arap Baharı ve Ukrayna Olayları incelenmiştir. Olaylardaki gelişmeler birbirine benzer niteliktedir. Hükümetlerin uyguladıkları kamu politikasının halk genelinde meydana getirdiği potansiyel tepkinin eyleme dönüştüğü bu olaylarda, kamu düzeni ve güvenliğini sağlama yönünde bir kamu politikası olan şiddetli polis müdahaleleri neticesinde olaylar büyümüş ve rejim değişikliklerine neden olacak şekilde devam etmiştir. Haber yayılımı ve kitlelerin örgütlenmesinde sosyal medya başrol oynamıştır. Olayların yaşandığı dönemlerde protestoların gerçekleştiği ülkelerin sosyal medya platformlarında kullanım yoğunluğu patlaması olmuştur. Yoğun bir trafik akışına sahip olan sosyal medyada yayılan paylaşımlarda yanlış ve eksik bilgi sorunu ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, sosyal medya platformlarında yankı uyandıran bu olaylar, diğer ülkelerde yer alan sosyal medya kullanıcıları tarafından desteklenerek dünya gündeminde yer almıştır.

Çalışmada yer alan örnek olaylar arasında Wikileaks Devrimi ve Türkiye'de gündeme gelen 17 Aralık 2013 soruşturması da yer almaktadır. Birbirine benzer özelliklerinin olmasından dolayı seçilen bu iki olay, sosyal medyanın bilgi paylaşımı konusunda kontrol edilmesi zor veya imkânsız bir platform olduğunu göstermiştir. Wikileaks ile dünya genelinde birçok ülkede üretilmiş, fakat halkla paylaşılmamış olan kamu politikalarını da içeren gizli belgeler internet ortamına sızdırılmıştır. Sızdırılan belgeler sosyal medya aracılığıyla kısa zamanda büyük kitlelere ulaştırılmıştır. Aynı şekilde 17 Aralık 2013 soruşturmasından sonra politikacıların özel hayatları ile ilgili ses kayıtları ve videoların yanı sıra "devlet sırrı" niteliğindeki belgeler sosyal medyada paylaşılmış ve bu paylaşımlarla ülke gündemi bir anda değişmiştir. Bu gelişmeler sonrasında sosyal medya platformlarına erişim sınırlamaları getirilmiştir. Söz konusu örnek olayların incelenmesi sonucunda sosyal medyanın gündem belirlemedeki rolü açık olarak tespit edilmiştir. Bunun yanında, politikacılar ve devletler hakkında yapılan bu paylaşımların kısa zamanda kitleler tarafından büyük ilgi görmesinin nedeninin vatandaşların kamu politikasına olan duyarlılığın bir göstergesi olduğu kanısına varılmıştır.

Çalışmada incelenen örnek toplumsal olaylardan ortaya çıkan temel sonuca göre; sosyal medyanın kamu politikası üretim süreci basamaklarından olan problemin tanımı, politika taleplerinin ve alternatiflerinin belirlenmesi, gündem oluşturma, ve politika çıktılarının gözlemlenmesi aşamalarında önemli rol oynadığı görülmektedir. Bu yönleriyle kamu politikası ve sosyal medya arasında var olan güçlü ilişki belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, içinde bulunulan yüzyılda toplum ve kamu işleyişine yön verecek olan kamu politikalarının üretilmesinde daha titiz davranılmalıdır. Sosyal medya gibi iletişim ve haberleşme fonksiyonu çok güçlü olan bir oluşumun yoğun bir şekilde kullanıldığı bu dönemde, kamuoyu üretilen kamu politikalarına sosyal medya aracılığı ile hızlı bir şekilde dâhil olabilmektedir. Bu

³³Bkz. <http://www.memurlar.net/haber/462018/>

yönüyle sosyal medyanın olumlu bir çerçevede kullanılarak yeni üretilecek kamu politikalarına halk katılımının sağlanması ve söz konusu politikaların halkın talepleri doğrultusunda oluşturulmasının sağlıklı bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir. Uygulanacak kamu politikalarının, kamu düzenini bozacak toplumsal olaylara yol açma riski; kamu politikası ve sosyal medya arasındaki güçlü ilişkinin kamu otoritesi tarafından anlaşılmasını ve karar alma sürecinde dikkate alınmasını hayati kılmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKDOĞAN, A. Argun (2011). "Türkiye'de Kamu Politikası Disiplininin Tarihsel İzleri". iç. F. Kartal. Türkiye'de Kamu Yönetimi ve Kamu Politikaları. Ankara: TODAİE: s.75-99.
- ANDERSON, James E. (2003) Public Policymaking: An Introduction, Fifth Edition, Houghton Mifflin Company, Boston.
- ARAT, Yeşim (2013). "Violence, Resistance, and Gezi Park", International Journal of Middle East Studies, S.45, s.807-809.
- AYDINGÜN, İsmail (2014). Ukrayna-Kırım'da Gelişen Olaylar ve Türkiye. Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, 27 Mart 2014, <http://sam.baskent.edu.tr/panel/UkraynaKirimTürkiye.pdf> (07.04.2014).
- BABACAN, M. Emin, HAŞLAK, İrfan, ve HİRA, İsmail (2011). "Sosyal Medya ve Arap Baharı", Akademik İncelemeler Dergisi, S. 2, s.63-91.
- BANKO, Meltem ve BABAOĞLAN, A. Rıza (2013). Gezi Parkı Sürecine Dijital Vatandaşın Etkisi, <http://www.geziparkkitabı.com>, (04.05.2014).
- BARASSI, Veronica and TRERÉ, Emiliano (2012). "Does Web 3.0 come after Web 2.0? Deconstructing Theoretical Assumptions Through Practice", New Media & Society, S.8, s.1269-1285.
- BARBERÂ, Pablo and METZGER, Megan (2014). SMaPP Lab Data Report: Ukraine Protests 2013-2014. Social Media and Political Participation Lab, New York University, http://smapp.nyu.edu/reports/Ukraine_Data_Report.pdf, (07.04.2014).
- BENHABIB, Şeyla (2013). "Gezi Parkı Protestoları: Küresel Bağlam ve Türkiye'de Siyasetin Geleceği", <http://konusakonusa.org/2013/08/25/seyla-benhahib-ile-turkiyenin-demokrasi-yolculugu-ve-gezi-olaylari-uzerine-konustuk/>, (03.05.2014).
- BHUIYAN, Serajul I. (2011). "Social Media and Its Effectiveness in the Political Reform Movement in Egypt", Research Online, S.1, s.14-20.
- BOYD, Danah, B. and ELLISON, Nicole, B. (2007). "Social network sites: Definition, history, and scholarship", Journal of Computer-Mediated Communication 1 (11). <http://www.danah.org/papers/JCMCIntro.pdf>, (07.01.2014).
- BRAUN, Lucas (2012). Social Media and Public Opinion. Master's Thesis, Universitat de València, Valencia, http://mural.uv.es/lubraun/Social-Media-and-Public-Opinion_LucasBraun_2012.pdf, (20.03.2014).
- BRUNS, Axel, HIGHFIELD, Tim and BURGESS, Jean (2013). "The Arab Spring and Social Media Audiences: English and Arabic Twitter Users and Their Networks", American Behavioral Scientist, S.7, s.871-898.
- BULUT, Eduart A. (2009) "Internet Censorship in Turkey: Stop Legalized Cyber-Murder." Bilgi Dünyası, S.2, s. 163-185.
- CASILLI, Antonio A. and TUBARO, Paola (2012). Social media censorship in times of political unrest: A social simulation experiment on the UK riots, Bulletin of Social Methodology, S.1, s.1-17.
- CORNEIL, David (2011). "The Streisand Effect, WikiLeaks, and Social Media", http://www.americanbar.org/content/dam/aba/events/communications_law/200504_24_the_streisand_effect_wikileaks_and_social_media.authcheckdam.pdf, (01.04.2014).
- ÇETİNGÖK, Muammer (2008). "Politika Analiz Modelleri", <http://www.shy.hacettepe.edu.tr/docs/socialpolicyanalysis.pdf>, (21.04.2014).
- ÇEVİK, H. Hüseyin (1998). "Kamu Politikaları Analizi Çalışmaları Üzerine Türkiye Açısından Bir Değerlendirme", Amme İdaresi Dergisi, S.2, s.103-112.
- ÇILDAN, Cihan, ERTEMİZ, Mustafa, TİMUÇİN, H. Kaan, KÜÇÜK, Evren ve ALBAYRAK, Duygu (2012) "Sosyal Medyanın Politik Katılım ve Hareketlerdeki Rolü" Akademik Bilişim 2012 Konferansı, 1 Şubat 2012. Uşak.
- DEDE, Alper Y. (2011). "The Arab Uprisings: Debating the Turkish Model", Insight Turkey, S.2, s.23-32.
- DEMİR, Fatih (2011). "Kamu Politikası Ve Politika Analizi Çalışmalarının Teorik Çerçevesi" . Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.30, s.107-120.
- DEWEY, Taylor, JUILANE, Kaden, MIRIAM, Marks, SHUN, Matsushima, and BEIJING, Zhu. (2012). "The Impact of Social Media on Social Unrest in the Arab Spring." Defense Intelligence Agency Final Report. StanfordUniversity.
- DRAITSER, Eric (2014). Ukraine and the Rebirth of Fascism in Europe, Global Research, <http://www.globalresearch.ca/ukraine-and-the-rebirth-of-fascism-in-europe/5366852>, (06.04.2014)
- DROR, Yehezkel (1967). "Policy Analysts: A New Professional Role in Government Service", Public Administration Review, S.2, s. 197-203.
- DURAN, Hasan ve ÖZDEMİR, Çağatay (2012). "Türk Dış Politikasına Yansımalarıyla Arap Baharı", Akademik İncelemeler Dergisi, S.2, s.181-198.
- DYE, Thomas (1981) Understanding Public Policy. Fourth ed.Prentice Hall: Englewood Cliffs, NJ.
- EASTON, David (1965). A Framework for Political Analysis. London: Prentice Hall Int.
- Ege'nin Sesi (2014). "AKP ve Cemaat Arasında 'Tape' Savaşları", http://www.egeninsesi.com/134207/akp_ve_cemaat_arasinda_tape_savaslari, (20.05.2014).
- EMİROĞLU, B. Gürsel (2009). Semantik Web (anlamsal ağ) yapıları ve yansımaları. XI. Akademik Bilişim Konferansı'nda sunulan bildiri. 11-13 Şubat 2009. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi. <http://ab.org.tr/ab09/bildiri/192.doc>, (17.06.2009).

- ERKOÇ, T. Emre (2013). "Taksim Gezi Park Protests: Birth and Backlash of a Political Sphere", in. Gökay, B. and Xypolia, I. (ed.), *Reflections on Taksim - Gezi Park Protests in Turkey*. England, UK. Journal of Global Faultlines: s.43-46.
- ERYILMAZ, Bilal (2013). "Kamu Politikası", iç. Çevik, H. Hüseyin ve Sözen, S. (ed) *Kamu Yönetimi*. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, 2979, Eskişehir.
- EVANS, Julian (2014). "Ukraine: Rebirth of a Nation", *New Statesman*, 7-14 March: s.24-29.
- FARBER, Dan and DIGNAN, L. (2006). "TechNet Summit: The new era of innovation", ZDNet blog, <http://blogs.zdnet.com/BTL/?p=3959>, (04.01.2014).
- FENSTER, Mark (2012). "Disclosure's Effects: WikiLeaks and Transparency", University of Florida Levin College of Law, http://works.bepress.com/mark_fenster/10/, (31.03.2014)
- FLORIDI, Luciano (2009). "Web 2.0 vs. The Semantic Web: A Philosophical Assessment." *Episteme*, S.1, s.25-37.
- GANE, Nicholas and BEER, David (2008) *New Media: The Key Concepts*. Oxford: Berg.
- GAZETECİLER (2014). "Youtube'da tape bereketi: 20 milyon tık!", <http://www.gazeteciler.com/gundem/youtubede-tape-bereketi-20-milyon-tik-74822h.html>, (20.05.2014).
- GEZİCİ, Armağan (2013). "Understanding the Protests in Turkey", *Dollars & Sense*, <http://business.highbeam.com/5449/article-1G1-340192855/understanding-protests-turkey>, (23.04.2014).
- GÖYMEN, Korel (2006) "Yerel Siyaset Üzerine", *Yerel Siyaset Dergisi*, Ocak Sayısı, s.27.
- GSB (2013). *Gençlik ve Sosyal Medya Araştırma Raporu*. T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara, http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/dergi/sosyal_medya_raporu/#1/z, (19.01.2014).
- GÜL, Hüseyin (2008). "Türkiye'nin Eğitim Sorunları, AKP'nin Eğitime Bakışı ve Çözüm Önerileri", *Toplum ve Demokrasi*, s. 181-196.
- HABERTÜRK (2014). "Toplum olarak 'tape'leniyor muyuz?", <http://www.haberturk.com/polemik/haber/933028-toplum-olarak-tapeleniyor-muyuz>, (20.05.2014).
- HAMDY, Wael (2009). "Arab citizen journalism in action: Challenging mainstream media, authorities and media laws", *Westminster Papers in Communication and Culture*, S.1, s.92-112.
- HOWLETT, Michael ve RAMESH, M. ve PERL, Anthony (2009). *Studying Public Policy: Policy Cycles & Policy Subsystems* (3th ed) Oxford University Press.
- JENKINS, Bill (1997). "Policy Analysis: Models and Approaches", iç. Hill, Michael. (ed). *The Policy Process: A Reader*, London: PrenticeHall: s.30-38.
- KAPLAN, Andreas M. and HAENLEIN, Michael (2010). "Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media", *Business Horizons*, S.53: s.59-68.
- KARATNYCKY, Adrian (2005). "Ukraine's Orange Revolution", http://www.nytimes.com/cfr/international/20050301faessay_v842_karatnycky.html?_r=0, (01.04.2014)
- LASSWELL, Harold. D (1956). *The Decision Process*. College Park, Md.: Bureau of Governmental Research, University of Maryland.
- LINDBLOM, Charles, E (1959). "The Science of 'Muddling Through'", *Public Administration Review*, S.2, s.79-88.
- LYNCH, Lisa (2010). "We're Going to Crack the World Open", *Journalism Practice*, S.3, s.309-318.
- MAYFIELD, Antony (2008). *What is Social Media*. [E-Kitap] U.K: iCrossing. <http://www.icrossing.com/sites/default/files/what-is-social-media-uk.pdf>, (30.12.2013).
- METZ, Cade (2007). "Web 3.0", *Pc Magazine*, S.10, s.74-79.
- MORAN, Michael, REIN, Martin ve GOODIN, Robert E. (2006). *The Oxford Handbook of Public Policy*. Oxford University Press.
- MORRIS, Robin D. (2011). "Web 3.0: Implications for Online Learning", *TechTrends: Linking Research & Practice to Improve Learning*, S.1, s.42-46.
- MORTENSEN, Peter B. (2010). "Political Attention and Public Policy: A Study of How Agenda Setting Matters", *Scandinavian Political Studies*, S.33, s.356-380.
- O'REILLY, Tim (2007). "What Is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software", *Communications & Strategies*, S.1, s.17.
- ODEGARD, Peter H. (1973). "The Alienation of Political Science". İç. M. P. Smith (ed). *American Politics and Public Policy*, Random House: NY.
- ONAT, Ferah (2010). "Bir Halkla İlişkiler Uygulama Alanı Olarak Sosyal Medya Kullanımı: Sivil Toplum Örgütleri Üzerine Bir İnceleme", *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, S.31, s.103-122.
- ÖZALP, Ali (2008). *Sivil Toplum Örgütlerinin Toplumsal ve Siyasal Bakımdan Önemi*. Dernekler Denetçiliği Yeterlilik Tezi, T.C. İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- ÖZDEŞ, Talip (2014). "Son Operasyonun Parçası?", *Stratejik Düşünce*, S.50, s.26-29.
- PAGE, Benjamin I. and SHAPIRO, Robert Y. (1983). "Effects of Public Opinion on Policy", *The American Political Science Review*, S.77, s.175-190.
- PATTON, Carl V. and SAWICKI, David S. (1993). *Basic Methods of Policy Analysis and Plannin*. Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ.
- PEHLİVAN, Barış ve TERKOĞLU, Barış (2012). *Sızın: Wikileaks'te Ünlü Türkler*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- PETERSON, Steven A. (2007). "Evolution, Cognition, and Decision Making", in. (ed). *Handbook of Decision Making*. Boca Raton, FL: CRC Press: s.119-129.
- POLAT, İsmail H. (2011) "Sosyal Medya Devrimleri?", iç. *Cesur Yeni Medya*, e-kitap, der. Mutlu Binark, Işık B. Fidaner, Ankara, Alternatif Bilişim Derneği Yayınları, s.30-32.
- POSITION² (2010). #WikiLeaks: Impact on Social Media and Global Organizations. <http://blogs.position2.com/wikileaks-impact-on-social-media-and-global-organizations>, (02.04.2014).

- PRAS, Aiko, SPEROTTO, Anna, MOURA, Giovane, C. M., DRAGO, Idilio, BARBOSA, Rafael, SADRE, Ramin, SCHMIDT, Ricardo and HOFSTEDE, Rick (2010). Attacks by "Anonymous" WikiLeaks Proponents not Anonymous. Design and Analysis of Communication Systems Group (DACS) University of Twente, Enschede, The Netherlands.
- RAIJV and LAL, Manohar (2011). "Web 3.0 in Education & Research", BVICAM's International Journal of Information Technology (BIJIT), S.2.
- SABUKTAY, Ayşegül (2011). "Hukuk-Siyaset Kuramı ve Kamu Yönetimi". iç. F. Kartal. Türkiye'de Kamu Yönetimi ve Kamu Politikaları.TODAİE, s.67-72.
- SAFKO, Lon (2012). The Social Media Bible. Tactics, Tools and Strategies for business Success. (Third Ed.) N.J, USA: John Wiley and Sons.
- SETA (2011). Batı ve Kaddafi Makasında Libya. Seta Rapor, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Ankara.
- SHARQIEH, Ibrahim (2013). Reconstructing Libya: Stability Through National Reconciliation. Brookings Doha Center, Washington D.C.
- SHIRKY, C. (2011). "The political power of social media" Foreign Affairs, S.1, s.28-41.
- SMART, John M. (2010). "How The Television Will Be Revolutionized: The Exciting Future of the iPad, Internet TV, and Web 3.0" Acceleration Studies Foundation, <http://www.accelerating.org/articles/televisionwillberevolutionized.html>, (04.1.2014).
- SOROKA, Stuart N. (2002). "Issue Attributes and Agenda-Setting by Media, The Public, and Policymakers in Canada", International Journal of Public Opinion Research, S.3, s.264-285.
- SÖZALAN, Özden (2013). "A Few Remarks on the Lessons of Gezi Uprising", The International Journal of Badiou Studies, S.1, s.146-151.
- TIERNEY, William G. and CLEMENS, Randall F. (2011). Qualitative research and public policy: The challenges of relevance and trustworthiness. In J. C. Smart & M. B. Paulsen (Eds.), New York, NY: Springer, S.26, s.57-83.
- TÜRKÖNE, Mümtaz'er (2005). Siyaset. Ankara: Lotus Yayıncılık.
- UAÖ (2013). Gezi Parkı Eylemleri. Uluslararası Af Örgütü Yayınları, Londra., <http://www.amnesty.org.tr/ai/system/files/GeziParkiTR.pdf> (05.05.2014).
- UÇKAN, Özgür (2011). "Bilgi Edinme Hakkı, Yeni Medya Düzeni ve Wikileaks", iç. Cesur Yeni Medya, e-kitap, der. Mutlu BİNARK, Işık B. FİDANER, Ankara, Alternatif Bilişim Derneği Yayınları, s.51-65.
- USAK (2011). Wikileaks Belgelerinde Türkiye ve Yakın Çevresi. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, USAK raporları, 11,03, <http://www.usak.org.tr/dosyalar/rapor/JCgXMvKgL3YkyVS8NsGRs8TKqAI2xG.pdf>, (31.03.2014).
- WARF, Barney (2011). "Geographies of Global Internet Censorship", GeoJournal, S.76, s.1-23.
- WEAVER, R. Kent (1989). "The Changing World of Think Tanks", Political Science and Politics, S.22, s.563-78.
- WEBDESIGNERDEPOT (2009). The History and Evolution of Social Media. <http://www.webdesignerdepot.com/2009/10/the-history-and-evolution-of-social-media/>, (07.01.2014).
- WOEHREL, Steven (2014). Ukraine: Current Issues and U.S Policy. Congressional Research Service, , <http://www.fas.org/srg/crs/row/RL33460.pdf>, (06.04.2014).
- WOLFSFELD, Gadi, SEGEV, Elev. and SHEAFER, Tamir (2013). "Social Media and the Arab Spring: Politics Comes First", The International Journal of Press/Politics, S.2, s.115 -137.
- XIAOTING, Han ve LI, Niu (2010). "Subject Information Integration of Higher Education Institutions in the Context of Web 3.0", 2nd International Conference on Industrial Mechatronics and Automation, IEEE.
- YESO-DER (2013). YESO-DER Gezi Parkı Anket Raporu. YESO-DER, http://yesoder.org/User_Files/editor/file/YESO-DER-GEZ%C4%B0-PARKI-ANKET-RAPORU.pdf, (06.05.2014).
- YILDIZ, Mete, SOBACI, M. Zahid (2013). "Kamu Politikası ve Kamu Politikası Analizi", iç. Yıldız, Mete (ed) ve Sobacı, M. Zahid (ed). Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama. Ankara: Adres Yayınları, s.16-42.
- YNKLABS (2013). Gezi Parkı İnoğrafik. YnkLabs, , <http://www.ynklabs.com/web/site/gezipark-infografik.pdf>, (05.05.2014).